

לאומי | דוח על הסיכונים

2018

תוכן העניינים¹

עמוד	
חלק 1 מידע כללי	
4	הדוח על הסיכונים
5	מטרה ועקרון הגילוי
5	מידע צופה פני עתיד
6	תחולת היישום
חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים	
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
9	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)
10	מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו
14	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
16	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
17	מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים
הון ומינוף	
חלק 3 הרכב ההון	
19	הרכב ההון הפיקוחי (CC1)
21	מידע נוסף על הון והלימות הון
חלק 4 יחס המינוף	
27	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
28	יחס המינוף (LR2)
סיכון אשראי	
חלק 5 סיכון אשראי	
	מידע כללי על סיכון אשראי
29	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
31	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
31	שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)
31	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)
33	סיכון אשראי לפי ענפי משק
37	חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון
38	חשיפות למדינות זרות
הפחתת סיכון אשראי	
41	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)
42	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)
סיכון אשראי לפי הגישה הסטנדרטית	
43	השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)
44	הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
45	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
46	מידע נוסף על סיכון אשראי
חלק 5א סיכון אשראי של צד נגדי	
49	סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
50	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
50	הקצאת הון בגין התאמת שערות לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
51	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)
52	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
53	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
53	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)

¹ למידע בנוגע לראשי התיבות בשמות הגילויים ראה מקרא בסוף הדוח.

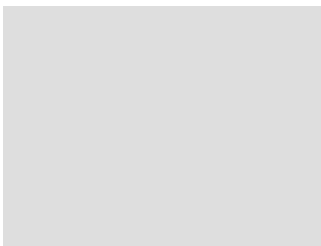
	סיכון שוק
	חלק 6 סיכון שוק - כללי
	מידע כללי על סיכון שוק
54	סיכון שוק (MRA)
	סיכון שוק בגישה הסטנדרטית
58	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR 1)
	חלק 6א סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
59	מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי
61	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
64	מידע נוסף על סיכון ריבית
68	חלק 6ב סיכון מניות
	סיכון נזילות
	חלק 7 סיכון נזילות
70	יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ 1)
71	גילויים נוספים בגין יחס כיסוי נזילות (LIQA)
71	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
	סיכונים נוספים
73	חלק 8 סיכון תפעולי
	חלק 9 מידע נוסף על סיכונים אחרים
76	סיכון רגולציה
76	סיכון ציות
78	סיכון משפטי
79	סיכון מוניטין
79	סיכון אסטרטגי
80	סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)
80	סיכון מאקרו-כלכלי
	חלק 10 תגמול
81	גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)
86	תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM 1)
86	תשלומים מיוחדים (REM 2)
87	תגמול נדחה (REM 3)
87	מידע נוסף על תגמול
	תוספות
	תוספת א' קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
88	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי לפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI 1)
90	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)
92	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)
92	הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונאית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA)
	תוספת ב' איגוח
93	חשיפות איגוח (SECA)
	תיאור חשיפות האיגוח
94	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי (SEC 1)
95	חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC 2)
	חישוב דרישות ההון
96	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיזם או כמממן (SEC 3)
96	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע (SEC 4)
97	מקרא

חלק 1 - מידע כללי

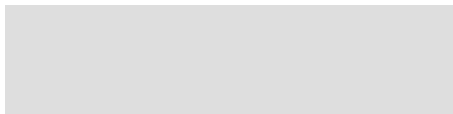
הדוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2018 (להלן: "דוח על הסיכונים") של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק"). הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

דוח זה מהווה מידע משלים ונלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק ולדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2018 ויש לקרוא אותו יחד עם המידע המוצג בהם.

דוד ברודט
יו"ר הדירקטוריון

רקפת רוסק-עמינח
מנהל כללי ראשי

בשמת בן צבי
סגן מנהל כללי
מנהלת סיכונים ראשית

6 במרס 2019

מטרה ועקרון הגילוי

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון ותהליכי הערכת הסיכון.

המידע בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל (דרישות נדבך 3).
 - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הוועדה ליציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה לשיפור הגילוי (EDTF).
 - דרישות גילוי נוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (מידע נוסף).
- בהתאם לחוזר בנק ישראל מיום 31 בדצמבר 2017, בנושא שיפור שימושיות של הדוחות לציבור לשנים 2017 ו-2018, עודכנה מתכונת הדיווח של דוח על הסיכונים של תאגידים בנקאיים, בהתאם להוראות נדבך 3 של ועדת באזל כפי שעודכנו לאחרונה. במסגרת עדכון זה, שונו דרישות הגילוי הכמותי והאיכותי ונקבעו טבלאות דיווח אחידות לשיפור השוואתיות במערכת הבנקאית. דוח על הסיכונים לשנת 2018 נערך בהתאם למתכונת החדשה כאמור, תוך סיווג מחדש של מספרי ההשוואה במטרה להתאימם למתכונת הגילוי החדשה. כמו כן, הדוח נערך בהתאם לעקרונות המפורטים להלן:
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
 - המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
 - המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת דוח זה. מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון והנהלה לשנת 2018.

מידע צופה פני עתיד

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים, כגון: "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "תרחישים", "תרחישי קיצון", "הערכה" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים נסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

תחולת היישום

א.

הקבוצה מפוקחת על בסיס מאוחד על ידי הפיקוח על הבנקים של בנק ישראל. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 31 בדצמבר 2018 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. הנתונים המוצגים במסגרת דרישות הגילוי הפיקוחיות בהתאם להוראות באזל שנכללו בדוח זה מבוססים על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים, בהתאמות המתחייבות מיישום הוראות באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).

ב.

שלוחות חו"ל של הקבוצה הבנקאית נתונות לפיקוח על ידי רשויות רגולטוריות במדינות פעילותן, אשר אמצו את מסגרת העבודה של ועדת באזל בשינויים מסוימים בכל הקשור לסטנדרטים בנושא דרישות הלימות הון, נזילות ומינוף.

ג.

המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל הן:

1. בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל, אולם הטיל מגבלות על השקעות בהון ובכתבי התחייבות בחברות בחו"ל על ידי הבנק. לכל הגדלת השקעה או ירידה בהחזקה בכל סוג של אמצעי שליטה אל מתחת ל-80% נדרש אישור מראש של בנק ישראל.

2. שלוחת ארה"ב - הוראות הרשויות בארה"ב מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה לחברה קשורה הוא 10% מהון הבנק בארה"ב, וכלפי הקבוצה עליה נמנה הבנק בארה"ב, השיעור המירבי הינו 20% מהונו.

3. שלוחת אנגליה - הוראות הרשויות בבריטניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה של הבנק בבריטניה כלפי חברות הקבוצה (למעט בנק לאומי לישראל בע"מ) הינו 25% מהון הבנק באנגליה.

בהתאם לאישור שהתקבל מהרגולטור בבריטניה (waiver), רשאית חברת הבת באנגליה להגדיל את חשיפתה כלפי בנק לאומי לישראל בע"מ לשיעור של 100% מהון הבנק באנגליה.

4. שלוחת רומניה - הוראות הרשויות ברומניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות כלפי חברות קשורות. שיעור החשיפה המירבי של לאומי רומניה כלפי הקבוצה, לרבות בנק לאומי לישראל בע"מ, הינו 25% מהון הבנק ברומניה.

למידע נוסף בנוגע לחברות מוחזקות ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה וביאור 15 בדוח הכספי.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

על בסיס מאוחד, ליום:					
	א	ב	ג	ד	ה
	31 בדצמבר 2018	30 בספטמבר 2018	30 ביוני 2018	31 במרס 2018	31 בדצמבר 2017
הון זמין (במיליוני ש"ח)					
1 הון עצמי רובד 1 ^(א)	35,190	35,450	35,011	34,316	34,653
הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	34,679	34,915	34,416	33,677	33,450
2 הון רובד 1 ^(א)	35,190	35,450	35,011	34,316	34,653
הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	34,679	34,915	34,416	33,677	33,450
3 הון כולל ^(א)	46,223	46,277	44,781	44,074	45,464
הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	39,894	39,925	38,368	37,617	37,453
נכסי סיכון משוקללים (במיליוני ש"ח)					
4 סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) ^(א)	317,845	314,993	313,485	308,817	303,292
יחסי הלימות הון (באחוזים), לפי הוראות המפקח על הבנקים					
5 יחס הון עצמי רובד 1 ^(א)	11.07%	11.25%	11.17%	11.11%	11.43%
יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	10.92%	11.09%	10.98%	10.91%	11.03%
6 יחס הון רובד 1 ^(א)	11.07%	11.25%	11.17%	11.11%	11.43%
יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	10.92%	11.09%	10.98%	10.91%	11.03%
7 יחס הון כולל ^(א)	14.54%	14.69%	14.28%	14.27%	14.99%
יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות	12.56%	12.68%	12.25%	12.19%	12.35%
11 יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ב)	10.25%	10.25%	10.25%	10.25%	10.25%
12 יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי המפקח על הבנקים	0.82%	1.00%	0.92%	0.86%	1.18%
יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים^(ג)					
13 סך החשיפות (במיליוני ש"ח)	499,289	502,536	499,799	498,316	499,026
יחס המינוף (באחוזים)	7.05%	7.05%	7.00%	6.89%	6.94%
יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)	6.95%	6.95%	6.89%	6.76%	6.70%
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים^(ד)					
15 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)	112,338	117,505	117,493	118,229	113,298
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו (במיליוני ש"ח)	92,623	97,405	94,613	96,909	92,757
17 יחס כיסוי נזילות (באחוזים)	121%	121%	124%	122%	122%

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "התאמות בגין תכניות ההתייעלות"). בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביולי 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בהמשך הדוח. לסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון התווסף סך של 157 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות ההתייעלות (127 מיליון ש"ח ליום 30 בספטמבר 2018, 179 מיליון ש"ח ליום 30 ביוני 2018, 192 מיליון ש"ח ליום 31 במרס 2018, 94 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017).

(ב) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 10%-13.5% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למועד הדיווח. לאור האמור, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם למועד הדיווח 10.25%-13.75% בהתאמה.

(ג) להרחבה בנושא יחס המינוף ראה חלק 4 בהמשך הדוח.

(ד) יחס כיסוי הנזילות של הבנק חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות במהלך הרבעון המדווח. להרחבה בנושא יחס כיסוי נזילות ראה חלק 7 בהמשך הדוח.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכוני שוק ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק מייצרת סיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכונים משפטיים, סיכוני רגולציה, סיכוני ציות, סיכוני מוניטין, סיכוני הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון אסטרטגי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

מסגרת העבודה המשמשת לצורך אמידת הסיכונים וניהולם וכבסיס לקבלת החלטות כוללת:

- תיאבון הסיכון אשר מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון, ואשר מגדיר בין היתר את המדיניות ואת מגבלות הסיכון לכל סוג סיכון, בהלימה ליעדים האסטרטגיים של הקבוצה.
- תהליכי העבודה מוגדרים לניתוח וניהול הסיכון ברמת העסקה הבודדת וברמת התיק הכולל.
- דוחות תקופתיים להערכת הסיכון תוך התייחסות לשינויים בסביבה בה פועל הבנק והערכת השלכות של תרחישים ברמות חומרה שונות.
- הגדרת תכניות פעולה להתמודדות מול הסיכונים והפחתתם.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות בשינויים החלים בסביבה העסקית ובדרישות בנק ישראל וגורמי רגולציה נוספים.

הערכת הסיכונים ברמה הכוללת של הקבוצה וברמת הפעילות והעסקה הבודדת מבוססת על מספר מתודולוגיות. חלקן מבוסס על הערכות מומחים בכל תחום פעילות וחלקן האחר על מודלים סטטיסטיים מסוגים שונים. השינויים בסביבת הסיכון בארץ ובעולם והשינויים בתפיסת הסיכון מחייבים את הבנק לעדכן את הערכותיו ואת המתודולוגיות שבהן הוא משתמש, תוך אתגור מתמיד שמבוצע על ידי גורמים פנימיים ולעתים חיצוניים.

מידע בנוגע לאופן ניהול הסיכונים לגבי כל אחד מהסיכונים המרכזיים ניתן למצוא בגוף הדוח בעמודים המפורטים להלן:

סיכון שוק לרבות סיכון ריבית בתיק				
נושא הגילוי	כללי	סיכון אשראי ¹	הבנקאי	סיכון תפעולי
המודל העסקי ופרופיל הסיכון הכולל	9-14	29-30	54	73
מבנה הממשל התאגידי	10-14	30	54	73
ערוצי תקשורת	9-14	29-30	54-55	73
מערכות למדידת סיכונים	13, 10	30	56-57	73
תהליך דיווח מידע על סיכונים לדירקטוריון ולנהלה	12-13	29	54-55	73
מבחני קיצון (מידע איכותי)	14		56-57	
האסטרטגיות והתהליכים לניהול, לגידור ולפחתה של סיכונים העולים מהמודל העסקי	13-14	29-30	54-57	73-75

¹ למעט חשיפות סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח אשר מפורטות בחלק 5א ובתוספת ב', בהתאמה.

המודל העסקי

בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל. כקבוצה בנקאית מובילה בישראל ובמטרה להשיג רווחיות נאותה לאורך זמן, לאומי בוחן כל העת את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו. לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סוגי הלקוחות בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון. למימוש האסטרטגיה, הבנק מאורגן בשלושה קווי עסקים מרכזיים הממוקדים בפלחי שוק שונים.

למידע נוסף ראה פרק סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו

מבנה הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בבנק, תהליכים ופונקציות מפתח

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 – "ניהול סיכונים".

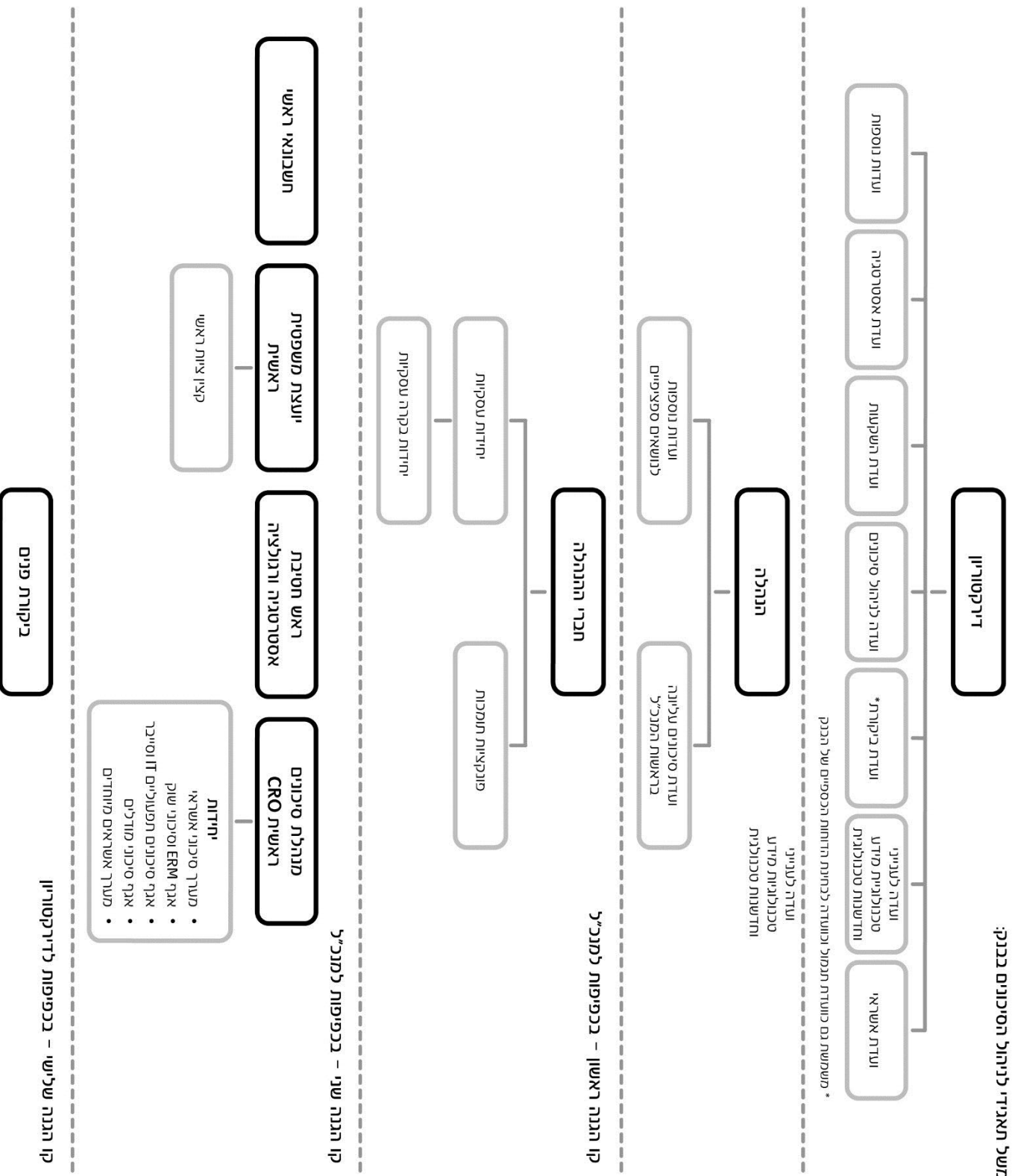
1. קו הגנה ראשון – הנהלות קווי העסקים, לרבות פונקציות תומכות, כגון: ניהול טכנולוגית המידע, נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותם באמצעות תהליכי זיהוי, מדידה, ניטור, בקרה הפחתה ודיווח.
 2. קו הגנה שני – החטיבה לניהול סיכונים, שהינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).
 3. קו הגנה שלישי – הביקורת הפנימית כפופה ישירות לדירקטוריון. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום ההנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.
- דירקטוריון הבנק אחראי, בין השאר, על התוויית אסטרטגית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון, פיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, אישור המבנה הארגוני, אישור מדיניות ניהול סיכונים עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים, פיקוח ואתגור של רמות הסיכון אליהם נחשפים הקבוצה והבנק תוך וידוא הלימה לתיאבון הסיכון וציות להוראות חוק ורגולציה.
- מנהלת הסיכונים הראשית, אשר הינה חברת הנהלת הבנק וראש החטיבה לניהול סיכונים, אחראית להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בקבוצה ובבנק.
- כפוף למנהלת הסיכונים הראשית מכהנים ראש מערך וראשי אגפים לניהול הסיכונים השונים כפי שמפורט בתרשים בעמוד הבא, וכן ראש מערך אשראים מיוחדים.
- בשנת 2018 חלו שינויים במבנה הארגוני של החטיבה לניהול סיכונים במסגרתם מוזגו ואוחדו פעילויות ניהול סיכונים אשראי בחטיבה כך שאחריות מערך סיכונים אשראי הורחבה וכוללת גם טיפול בהיבטים רוחביים של מדיניות וניהול סיכון אשראי. בנוסף, הוקם אגף לניהול סיכונים מודלים במטרה להבטיח ראייה כוללת לניהול סיכונים המודלים בקבוצה תוך התאמת הכלים והתשתיות הנדרשות בסביבת העסקית המשתנה. כמו כן אוחד הניהול של אגף סיכונים שוק ואגף סיכון תשואה כולל, ומערך אשראים מיוחדים הוכפף לחטיבה לניהול סיכונים.
- הבנק פועל ליישום מסגרת ניהול סיכונים קבוצתית, הכוללת עקרונות בתחום הממשל תאגידי ובקרה, ככל שאינם סותרים את הוראות החוק והרגולציה המקומית בשלוחות. בכל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות מקצועית עקיפה (Dotted Line) למנהלת הסיכונים הראשית של הקבוצה.

השליטה והבקרה על ניהול הסיכונים מתבצעות על ידי ועדות לניהול הסיכונים. הוועדות השונות דנות בהיבטים של חשיפות הסיכון השונות, התוויות מסמכי מדיניות, בחינת פרופיל הסיכון מתודולוגיות ומודלים למדידת החשיפה וכן קובעות מגבלות פנימיות ותהליכי בקרה בהתאם לתנאי השוק ולתיאבון הסיכון של הבנק. להלן פירוט הוועדות:

- ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון
- ועדת אשראי של הדירקטוריון
- ועדת ניהול סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל הראשי בה חברים כל חברי ההנהלה
- ועדות ניהול סיכונים לפי נושאים שונים בראשות מנהלת הסיכונים הראשית ובהשתתפות הגורמים העסקיים:
- ועדת עליונה לניהול סיכוני אשראי
- ועדת עליונה לניהול סיכוני שוק
- ועדה עליונה לניהול סיכונים תפעוליים
- ועדה עליונה לניהול סיכונים בשלוחות בחו"ל
- ועדת סיכון תשואה כולל
- ועדת היגוי לניהול מודלים באשראי
- ועדת ניהול סיכוני ציות עליונה בראשות קצינת הציות הראשית
- ועדת יישום בנקאות חוצת גבולות בראשות היועצת המשפטית הראשית
- ועדת גילוי בדבר יעילות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים ובדבר שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי - SOX בראשות המנכ"ל הראשי בה חברים כל חברי ההנהלה.

ועדת דירקטוריון נוספת הינה ועדת ביקורת.

ניהול הסיכונים בחברות הבנות מבוצע בהתאם לעקרונות שנקבעו ברמת הקבוצה כאשר מסמכי המדיניות של חברות הבנות נמצאים בהלימה למדיניות הקבוצתית תוך שהם משקפים שינויים רלוונטיים ככל שנדרש. בכל אחד מתחומי הסיכון נקבע תיאבון הסיכון, מגבלות וסמכויות, וכן קיימות מערכות בקרה ודוחות ניהוליים תקופתיים הבודקים את המגבלות מול המצב בפועל ומבוצע פיקוח על ידי הדירקטוריון של כל חברת בת.

תרבות ניהול הסיכונים והטמעתה

בקבוצת לאומי קיימת תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים איתן המהווה מפתח לניהול סיכונים אפקטיבי. החטיבה לניהול סיכונים מעורבת ומלווה תהליכים מרכזיים של הקבוצה על מנת לוודא שתהליכי ניהול הסיכונים מוטמעים כחלק מהעשייה העסקית. כמו כן, הבנק דוגל בקיום הדרכות שוטפות, הן לצורך חיזוק המקצועיות של העוסקים בניהול הסיכון בקבוצה והן לצורך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ועקרונות ניהול הסיכון בקווי העסקים השונים.

העקרונות המרכזיים בתרבות הסיכון אשר מנחים את הבנק הם:

- ממשל תאגידי הכולל שלושה קווי ההגנה (קווי העסקים, ניהול סיכונים בלתי תלוי והביקורת הפנימית).
- תיאבון הסיכון של הקבוצה והמדיניות לניהול הסיכונים השונים מאושרים על ידי הדירקטוריון. בנוסף, מתקיימים תהליכים רוחביים, כגון: ה-ICAAP (תהליך הערכת נאותות הלימות ההון), תרחישי קיצון ושילוב ניהול סיכונים בתכנית העבודה של הבנק. הפעילות העסקית וניהול הסיכונים והבקורות מאורגנים באופן אפקטיבי לצורך מזעור ניגודי עניינים בקרב העובדים והיחידות הארגוניות. הרמה המקצועית של העובדים הולמת את מורכבות תפקידם והסיכון המנוהל על ידם.
- ניהול סיכונים דיפרנציאלי בראייה כוללת - ניהול כלל הסיכונים המהותיים והממשק ביניהם, תוך הבאה בחשבון של מידת החפיפה בין הסיכונים.
- קיום מבנה ארגוני וסמכויות מוגדרים התומכים ומחזקים את הבנת האחריות והסמכות של הגורמים האחראיים על ניהול הסיכונים.
- תרבות ניהול הסיכונים בבנק מעודדת תקשורת פתוחה שיתוף מידע והתייעצות לרוחב ולאורך הארגון, המהווה נדבך נוסף המסייע בתהליך קבלת החלטות.
- בבנק קיימים כלים לזיהוי והערכה סיכונים תוך הסדרת אמצעי פיקוח, בקרה ודיווח.
- קיום תהליך אישור מוצר חדש - הוגדרה מדיניות לאישור מוצרים חדשים וליווי הטעמתם, שינויים משמעותיים במוצרים או בפעילויות קיימות וכניסה לשווקים חדשים. תהליך האישור כולל בחינה של הסיכונים הגלומים במוצר החדש והשפעתם על פרופיל הסיכון.
- הבנק מקדם ומטמיע תרבות של הוגנות עסקית תוך התחשבות בצרכי הלקוח.
- הפעילות בבנק מנוהלת על פי עקרונות הקוד האתי אשר מבטאים את ערכי הליבה של הבנק.

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process)

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים, הן במצב עסקים רגיל והן תחת תרחיש קיצון, שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן. במסגרת התהליך הוגדרו תיאבון הסיכון ויכולת הנשיאה בסיכון, נערך תהליך מקיף של מיפוי והערכת הסיכונים אליהם הקבוצה חשופה.

מביצוע התהליך עולה כי לבנק יש הון ונזילות הולמים להתמודדות עם כלל הסיכונים שזוהו, הן במצב עסקים רגיל והן בהתממשות תרחישי קיצון חמורים.

תוצרי התהליך מרוכזים במסמך ה-ICAAP שהוגש למפקחת על הבנקים בינואר 2019.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תיאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראייה צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השיווי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון נבחנות מידי שנה ומאושרות על ידי הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP. בינואר 2019 אושרר תיאבון הסיכון של הקבוצה כחלק ממסמך ה-ICAAP.

מסמך תיאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים לכל סוג סיכון אשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים, הן כמותיים והן איכותיים, המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

שימוש במבחני קיצון במסגרת ניהול הסיכונים

ביצוע מבחן קיצון אחיד הינו סטנדרט בין-לאומי מקובל ונדרש בהתאם להמלצות ועדת באזל, ותורם להבנת מוקדי הסיכון להם חשופה המערכת הבנקאית ובנק בודד. תהליך זה מחזק את השקיפות במערכת הבנקאית, מאפשר לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים במצב של התפתחות תנאי שוק שליליים ולהשוות ביניהם. התהליך תומך בשיפור המתודולוגיות והבנת גורמי הסיכון בתאגידים הבנקאיים ובפיקוח על הבנקים.

החל משנת 2012 הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל עורך מבחן קיצון מאקרו-כלכלי למערכת הבנקאית המבוסס על תרחיש אחיד. במסגרת זו אומד הבנק, כמו שאר הבנקים בישראל, את תוצאות המבחן באמצעות מגוון של מודלים ומתודולוגיות המתבססות גם על "הערכות מומחה" סובייקטיביות.

בבסיס מבחני הקיצון האחידים המועברים לבנקים קיימים שני תרחישים מאקרו כלכליים שנבנו על ידי בנק ישראל: תרחיש בסיס ותרחיש קיצון אשר משתנה משנה לשנה. חשוב לציין כי התרחישים המובאים בחשבון אינם בגדר תחזית, אלא תרחישים היפותטיים שנועדו לבחון את עמידות התאגידים הבנקאיים בסביבה מאקרו כלכלית חמורה מאוד.

הפיקוח על הבנקים משלב את תוצאות מבחן הקיצון האחיד כרכיב משלים בתהליכי ההערכה הפיקוחיים (SREP), לרבות התייחסות כמותית ואיכותית. במקביל נדרשים התאגידים הבנקאיים לשלב את מבחן הקיצון האחיד בתהליך פנימי להערכת הנאותות ההונית בבנקים (ICAAP).

בנק לאומי ביצע במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 תרחיש קיצון המבוסס על תרחיש אחיד של בנק ישראל לשנת 2018 (תרחיש קיצון מקומי), אשר נפרש על פני השנים 2019-2021.

בנוסף, בקבוצת לאומי קיים סט של מבחני קיצון פנימיים המתעדכן באופן שוטף, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק.

השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר נבחנת גם לגבי תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו בקשר להתממשות התרחישים.

פרופיל הסיכון - הגדרת חומרת גורמי הסיכון

פרופיל הסיכון של לאומי נבחן רבעוני במסגרת דוח החשיפות המדווח לדירקטוריון אחת לרבעון. בחינת פרופיל הסיכון מתבצעת, בין השאר, באמצעות מתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים. המתודולוגיה מבוססת על כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה, וכוללת גם "הערכות מומחה" מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק.

למידע נוסף ראה פרק החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם בדוח הדירקטוריון והנהלה.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר

סיכונים מובילים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. סיכונים מתפתחים הינם סיכונים שהמאפיינים שלהם ורמת החומרה שלהם משתנים בהתאם לתמורות שחלות בשנים האחרונות בסביבת התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבת הרגולטורית ובסביבת הטכנולוגית. להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא סיכון עסקי אשר הפגיעה שלו מהותית ונוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים שלו. למעשה זהו סוג של סיכון שההשפעה המיידית שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית בטווח המיידי, אך בטווח הבינוני או הארוך עלולה להיות משמעותית.

סיכונים אסטרטגיים כוללים איומים אשר יכולים לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטוריים, צרכניים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי העיקרי נובע מכך שענף השירותים הפיננסים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושא אסטרטגי נוסף הינו הבנקאות הפתוחה.

הסיכון האסטרטגי מנוהל בהובלת חטיבת האסטרטגיה והרגולציה, ובמעורבות החטיבה לניהול סיכונים והחטיבה הפיננסית. גורמים אלו מרכזים פעילויות זיהוי, מיפוי, הערכה ומעקב מול כל יחידות הבנק והדירקטוריון.

לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סוגי הלקוחות בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

למידע נוסף ראה סיכון אסטרטגי בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכונים סייבר גדלים.

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

למידע נוסף ראה סיכון אבטחת מידע וסייבר בחלק 8 בהמשך הדוח.

סיכון טכנולוגי

לאומי מוביל ויזם חדשנות טכנולוגית. בכדי לאפשר שירותים מתקדמים ללקוחות, הבנק נדרש לתשתיות טכנולוגיות מתקדמות היוצרות מחד הזדמנויות עסקיות ומאידך, מגבירות את רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בפעילות העסקית והתפעולית. סביבת ה-IT הינה מורכבת ומשתנה בקצב מהיר והתלות בה הולכת וגדלה.

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית תהיה יציבה, עמידה וחזקה. בהתאם, הבנק משקיע משאבים על מנת לצמצם את היקף התקלות ולמזער את הנזק הפוטנציאלי לפעילות העסקית והתפעולית.

לאור האמור לעיל ולצורך שמירה על עדכניות המערכות, הגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית ושיפור יציבות המערכות, לאומי נמצא בשלבים סופיים של תכנון פרויקט להחלפת מערכות הליבה. מדובר בפרויקט משמעותי שיתפרס על פני שנים ויוגדרו לו שלבים לפי קווי העסקים בלאומי.

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון לשינויים בחקיקה וברגולציה העלולים להשפיע על היקף הכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בתקופה האחרונה מושם דגש רב על הוראות שנועדו לעודד כניסת מתחרים חדשים לתחומי הבנקאות המסורתית, תוך הסרת חסמים ומגבלות וכן הוראות שנועדו לקדם חדשנות (Innovation) במערכת הפיננסית, כגון: הוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, מדיניות חדשה של בנק ישראל לעניין הקמת תאגיד בנקאי, קידום אימוץ ויישום של תקן הבנקאות הפתוחה (OPEN API), שנועד לאפשר שיתוף מידע פיננסי של לקוחות עם צדדים שלישיים, וחקיקה חדשה בתחום התשלומים המתקדמים.

בנוסף, נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית לרבות חקיקה שמטרתה הוזלת עלויות ללקוח. במקביל, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות (Conduct).

מגמות נוספות באות לידי ביטוי בהתמודדות עם המעבר לדיגיטציה, למיקור חוץ ושימוש בשירותי מחשוב ענן במערכת הפיננסית, והטיפול בהגנת הפרטיות והגנת הסייבר. נושאים אלה מצויים על סדר היום בארץ ובעולם, ומשתקפים בכללי ה-GDPR, אשר עוסקים בהגנת הפרטיות וכן בהוראות ספציפיות בנושא הגנת הסייבר ומיקור החוץ.

השינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על שוק הבנקאות בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, כוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק מול לקוחותיו תוביל, במעשה או במחדל, לתוצאה כלת רצויה עבורם. זאת, ללא יכולת הלקוח לקחת מראש תוצאה זו בחשבון. בעקבות זאת עלולים להיגרם לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות, מהטלת קנסות או מנזקי מוניטין.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת ואיכותית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי - המדיניות הכלכלית בארה"ב, תהליכים חברתיים ופוליטיים באירופה ואי היציבות הגיאופוליטית במוקדי סכסוך בעולם, בין השאר לאור התגברות איומי הטרור. לאחרונה ישנם סיכונים העולים מן ההתפתחויות האפשריות בתחום הסחר העולמי, בדגש על קשרי הסחר בין ארה"ב לסין, אם המצב יחריף לכדי "מלחמת סחר" מתמשכת, עלולה להיות לכך השפעה שלילית על הצמיחה בעולם. כתוצאה, עלול להיפגע בעקיפין גם המשק הישראלי. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)

	א	ב	ג
	31 בדצמבר 2018	30 בספטמבר 2018	31 בדצמבר 2018
נכסי סיכון משוקלים			דרישות הון מזעריות ^(א)
במיליוני ש"ח			
1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ^(ב)	270,036	269,084	37,130
6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)	4,358	4,534	599
10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)	1,518	1,795	209
16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)	411	419	57
25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)	12,514	12,617	1,721
סך הכל סיכון אשראי	288,837	288,449	39,716
20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)	6,295	4,059	866
24 סיכון תפעולי	22,713	22,485	3,123
27 סך הכל	317,845	314,993	43,705

(א) דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח לסך של 13.75%.

(ב) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

תנועות בנכסי סיכון משוקללים

להלן מוצגות תנועות בנכסי הסיכון כתוצאה משינויים בתמהיל, באיכות אשראי ומסיבות אחרות אשר השפיעו על יתרם לצורך כימות דרישות ההון של הבנק:

תנועה בנכסי סיכון אשראי^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
266,534	277,344	יתרת פתיחה
12,117	7,898	שינוי בעסקאות
81	598	ביטוח ערבויות חוק מכר
(315)	(154)	שינוי דירוג
(2,433)	2,887	הפרשי שער
494	634	כניסה/יציאה מכשל
951	1,042	עסקאות נגזרים נטו
267	(156)	שינוי ב-CVA
771	690	קיצוז מס שחר במיסים נדחים
-	(3,210)	השפעת שינוי מקדם המרה ערבויות מכר ל-30%
(1,123)	1,264	אחר
277,344	288,837	יתרת סגירה

(א) התנועה כוללת סכומים הקשורים לסיכון אשראי, סיכון אשראי צד נגדי, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי הכפופים למשקל סיכון 250%.

תנועה בנכסי סיכון שוק

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
4,788	4,464	יתרת פתיחה
(264)	19	סיכון ריבית - שינוי בפוזיציות הפתוחות
128	358	סיכון מט"ח - שינוי בפוזיציות הפתוחות - דולר, ליש"ט, אירו ויין
(197)	(130)	סיכון מניות - שינוי בחוזים עתידיים ובאופציות על מדדי מניות
9	1,584	סיכון אופציות - שינוי באופציות מטבע - שקל/מט"ח ומט"ח/מט"ח
4,464	6,295	יתרת סגירה

תנועה בנכסי סיכון תפעולי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
20,843	21,484	יתרת פתיחה
641	1,229	תנועה
21,484	22,713	יתרת סגירה

רכיבי נכסי הסיכון המשוקללים לפי פעילות עסקית

להלן מוצגת הקצאת רכיבי נכסי סיכון משוקללים לפי קווי פעילות עסקית, כפי שבאות לידי ביטוי בדיווח על מגזרי הפעילות של הבנק:

31 בדצמבר 2018											
פעילות בישראל											פעילות בחו"ל
משקי בית											סך הכל
בנקאות פרטית											סך הכל
עסקים קטנים וזעירים											סך הכל
עסקים בינוניים											סך הכל
עסקים גדולים											סך הכל
גופים מוסדיים											סך הכל
ניהול פיננסי											סך הכל
מגזר אחר											סך הכל
סך הכל ישראל											סך הכל
במיליוני ש"ח											
סיכון אשראי	69,556	312	50,071	27,472	75,728	647	15,938	17,897	257,621	31,216	288,837
סיכון שוק	-	-	-	-	-	-	6,259	-	6,259	36	6,295
סיכון תפעולי	7,133	456	4,569	1,746	3,254	475	1,802	373	19,808	2,905	22,713
סך הכל נכסי סיכון	76,689	768	54,640	29,218	78,982	1,122	23,999	18,270	283,688	34,157	317,845

31 בדצמבר 2017											
פעילות בישראל											פעילות בחו"ל
משקי בית											סך הכל
בנקאות פרטית											סך הכל
עסקים קטנים וזעירים											סך הכל
עסקים בינוניים											סך הכל
עסקים גדולים											סך הכל
גופים מוסדיים											סך הכל
ניהול פיננסי											סך הכל
מגזר אחר											סך הכל
סך הכל ישראל											סך הכל
במיליוני ש"ח											
סיכון אשראי	68,519	378	49,898	25,770	72,752	261	15,932	15,251	248,761	28,583	277,344
סיכון שוק	-	-	-	-	-	-	4,416	-	4,416	48	4,464
סיכון תפעולי	6,974	450	3,627	1,803	3,114	392	2,255	422	19,037	2,447	21,484
סך הכל נכסי סיכון	75,493	828	53,525	27,573	75,866	653	22,603	15,673	272,214	31,078	303,292

הון ומינוף

חלק 3 - הרכב ההון

הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2017		
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי
הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי	202 בהתאם לבאזל III	הון פיקוחי

		31 בדצמבר 2017		31 בדצמבר 2018	
		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי לבאזל III		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם להון פיקוחי לבאזל III	
		במיליוני ש"ח			
				סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	
		-	-	322	(53)
		13	-	322	(53)
		-	-	303,292	317,845
60		סך נכסי סיכון משוקללים			
				יחסי הון וכריות לשימור הון (באחוזים)	
61		הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)		11.07%	-
62		הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)		11.07%	-
63		ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)		14.54%	-
				דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	
69		יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים		10.25%	-
71		יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים		13.75%	-
				סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)	
72		השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה		422	-
73		השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה		97	-
75		מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה		3,530	-
				תקרה להכללת הפרשות ברובד 2	
76		הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה		3,243	-
77		התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית		3,610	-
				מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר	
84		סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר		5,818	-
85		סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה		755	-

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

לגילוי על הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2018 ב-35,305 מיליון ש"ח לעומת 33,167 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול של 6.4%. העלייה נובעת בעיקר מהרווח הנקי לתקופה ומרווח כולל אחר לאור קיטון בהתאמות השליליות בגין הטבות לעובדים, כתוצאה מעליית ריבית ההיוון, אשר קוזז חלקית על ידי ירידה בקרן ההון בגין ניירות ערך זמינים למכירה. העלייה קוזזה בחלקה על ידי חלוקת דיבידנד במהלך התקופה ורכישה עצמית של מניות הבנק.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 בדצמבר 2018 הגיע ל-7.7% בהשוואה ל-7.4% ב-31 בדצמבר 2017.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.
2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1 שנובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשתמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רובד 2

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 דצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 ינואר 2022. בשנת 2018 תקרת ההכרה הינה 40%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע להנפקות כתבי התחייבויות נדחים שהנפיק הבנק בשנת 2018 והכשירים להיכלל בהון רובד 2 ראה פרק אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים, בדוח הדירקטוריון והנהלה.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות <מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

תנועה בהרכב ההון הפיקוחי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2018	2017
במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1		
יתרה לתחילת התקופה	34,653	32,586
הנפקה שאינה במזומן	(29)	1
גידול (קיטון) בפרמיה	(642)	7
רווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד	1,870	2,549
קרנות עודפים בגין כלולות	10	12
רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה	(393)	168
קרן הון בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות	(8)	-
קרנות הון בגין הטבות לעובדים	605	(1,059)
גידול בקרנות הון (אחרות וכלולות)	28	2
השפעת תכניות ההתייעלות	(61)	124
השפעת המעבר לשיעור ההיוון של מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע של 8 רבעונים	(1,108)	395
תנועה בקרן הפרשי תרגום בגין חברות בנות	107	(131)
זכויות מיעוט	170	(16)
התאמות פיקוחיות וניכויים		
מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים	25	59
מסים נדחים בגין רווחיות עתידית	-	(1)
שינוי במסים הנדחים כתוצאה מהיוון מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע	(464)	153
שינוי במסים הנדחים כתוצאה מתכניות ההתייעלות	(21)	71
מסים נדחים בגין הפרשי עיתוי	430	(251)
רווחים/הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בסיכון אשראי עצמי על התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן	18	(16)
גידול נטו בהון עצמי רובד 1	537	2,067
יתרה לסוף התקופה	35,191	34,653
הון רובד 2		
יתרה לתחילת השנה	10,811	11,850
הפחתת כתבי התחייבות נדחים הכפופים להוראות המעבר	(999)	(899)
הנפקת כתב התחייבות כשירים	825	-
זכויות מיעוט	190	10
תנועה בהפרשה הקבוצתית	206	(150)
גידול (קיטון) נטו בהון רובד 2	222	(1,039)
יתרה לסוף התקופה	11,033	10,811
סך ההון הכולל לסוף התקופה	46,224	45,464

ראה הערה בעמוד הבא.

הערה:

השינויים בהון הפיקוחי בשנת 2018 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 1,870 מיליון ש"ח, ירידה בקרנות הון שליליות בגין הטבות לעובדים בסך של 605 מיליון ש"ח הנובע מסיום תקופת הוראות המעבר על הניכויים מההון וביניהם הקרן בגין הטבות לעובדים, ירידה בהשפעת המעבר לעקום ממוצע בסך של 1,108 מיליון ש"ח, הפסדים שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה בסך של 393 מיליון ש"ח, גידול בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים המיוחסים להפרשי עיתוי בסך של 430 מיליון ש"ח, קיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 999 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-50% ל-40% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר וגידול בהון רובד 2 בשל הנפקת כתבי התחייבויות כשירים בסך של 825 מיליון ש"ח.

השינויים בהון הפיקוחי בשנת 2017 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 2,549 מיליון ש"ח, גידול בקרנות הון שליליות בגין הטבות לעובדים בסך של 1,059 מיליון ש"ח, גידול בהשפעת המעבר לעקום ממוצע בסך של 395 מיליון ש"ח, קיטון בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים המיוחסים להפרשי עיתוי בסך של 251 מיליון ש"ח, קיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 899 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-60% ל-50% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר.

גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם את ההוראות בנושא מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל 3, כפי שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 וכן במסגרת הנחיות ליישומן. הוראות באזל מחייבות ניהול הון במסגרת שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכון האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק. ביישום דרישות נדבך 1, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בנוגע לכלל החשיפות של הבנק וגישת החשיפה הנוכחית בנוגע לחשיפות צד נגדי.
- נדבך 2 - תהליך הערכה עצמית לנאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים, לרבות אלו שאינם מכוסים על ידי נדבך 1, כגון: ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי וסיכון פנסיוני. במקביל מבוצע תהליך סקירה על ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את היקף המידע ואופן הצגתו במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרשים גילויים שנכללים בדוח על הסיכונים.

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10% וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי תיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיר", התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ואת יעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיר. השפעת דרישה זו לתקופת הדיווח עומדת על כ-0.25% ביחס ההון.

לאור זאת, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 הינן 10.25% ליחס הון עצמי רובד 1 ו-13.75% ליחס ההון הכולל.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרחישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר ילמדו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיים 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

התאמות להון עצמי רובד 1

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות, וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו יוצרת בהון הפיקוחי של הבנק.

ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016 ועד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 (כולל). שינוי השיטה ממתין באופן משמעותי את התנודתיות בהון הפיקוחי של הבנק הנובעת משינויים בריבית להיוון.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי מכתב זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית על יחסי ההון ויחס המינוף על פני חמש שנים בקו ישר.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2018 מיוחסים להון הפיקוחי 50% מעלויות תכנית זו.

ביוני 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב נוסף בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - התייעלות בתחום הנדל"ן". המכתב האריך את תוקף ההקלה בגין התייעלות בכך אדם עד לסוף יוני 2018.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2018 מיוחסים להון הפיקוחי 30% מעלויות תכנית זו.

בספטמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנה וחצי נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2019, במטרה לאפשר יישום של תכניות התייעלות נוספות.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את המונח "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכוני השוק. על פי הוראות ועדת באזל, שינויים אלה אמורים להיכנס לתוקף באופן מדורג החל מה-1 בינואר 2022 ועד 1 בינואר 2027. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

עדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא מדידה והלימות הון – הגישה הסטנדרטית – סיכון אשראי

ביום 15 במרס 2018 פרסם בנק ישראל תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, לפיו משכנתאות בשיעור מימון של 60% עד 75% ישוקללו לנכסי סיכון בשיעור שקלול של 60% בלבד, חלף 75%.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא מדידה והלימות הון – הגישה הסטנדרטית – סיכון אשראי והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות לווה וקבוצת לווים

ביום 13 בנובמבר 2018 פרסם בנק ישראל חוזר לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין 203 ו-313. על פי החוזר, מקדם ההמרה לאשראי על ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות שניתנו על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974, יעמוד על 30% חלף 50%, אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. השפעת יישום החוזר הינה שיפור של כ-1.0% ביחס הון עצמי רובד 1.

חוזרים לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין בעקבות החוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (חוק שטרם)

במהלך חודש יולי 2018 פרסם בנק ישראל חוזרים לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין, שמטרתם להקל על חברות כרטיסי האשראי ביום שלאחר היפרדותן מהבנקים. בין היתר, תיקון בהקשר לכך שבנקים ישקלו אשראי שניתן לחברות כרטיסי אשראי באופן דומה לאשראי שניתן לבנקים, גם לאחר הפרדתן מהתאגיד הבנקאי כחלק מיישום "חוק שטרם". כלומר, משקל הסיכון של חברת כרטיסי אשראי יהיה נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג מדינת ישראל ובנוסף חוב שתקופת פירעונו המקורי הינו שלושה חודשים או פחות ישוקלל במשקל סיכון של 20%.

חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים

ביום 28 בפברואר 2019 פרסם בנק ישראל חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים. העדכון מבטל את האיסור על רכישה עצמית ומאפשר לתאגידים בנקאיים לבצע רכישה של מניותיהם בכפוף לתנאים מסוימים. בנוסף, עודכנו המגבלות על מתן מימון בביטחון ניירות ערך שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי.

מכירת 15% מ-BLC

ביום 22 במאי 2018, הושלמה העסקה להכנסת שותפים אסטרטגיים ל-BLUSA. בהתאם לתנאי ההסכם, רכשו כל אחד מהשותפים 7.5% מהון המניות של Bank Leumi Corporation, תאגיד אמריקאי באמצעותו מחזיק הבנק את השליטה ב-BLUSA. בהתאם לתנאי ההסכם, התמורה ששולמה עבור המניות שנמכרו הינה כ-141 מיליון דולר. העסקה טופלה כעסקה הונית והפער בין התמורה לחלק המיעוט בהון נזקק ישירות להון.

למידע נוסף ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות - Bank Leumi USA בדוח הדירקטוריון וההנהלה וביאור 36 בדוח הכספי.

מכירת חברת לאומי קארד בע"מ

בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) התשע"ז-2017, מכר הבנק את החזקותיו בחברת לאומי קארד בע"מ.

למידע בנוגע להסכם המכירה האמור ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות - לאומי קארד בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף דצמבר 2018 בכ-318 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3.2 מיליארד ש"ח) יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ב-0.11% ואת יחס ההון הכולל ב-0.14%.
- רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רובד 1 של לאומי לסוף דצמבר 2018 מסתכם בכ-35.2 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם בכ-46.2 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח, תשפר את יחס הון עצמי רובד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.31%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלתי ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של 0.06% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 20 בנובמבר 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד, לפיה מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 40% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד.

ביום 6 במרס 2019 אישר דירקטוריון הבנק שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד לפיו מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת, בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

ביום 6 במרס 2019, אישר הדירקטוריון בגין הרבעון הרביעי של שנת 2018 דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי של הרבעון. סכום הדיבידנד שאושר הסתכם לסך של כ-275 מיליון ש"ח, המהווה 18.401 אג' לכל מניה בת 1 ש"ח ע.נ. סכום הדיבידנד הסופי למניה כפוף לשינויים עקב הנפקת מניות הבנק בעקבות הבשלת יחידות PSU, וזאת בכפוף לעמידה בתנאים להבשלת יחידות ה-PSU. במידה ויבשילו יחידות PSU הנ"ל, סכום הדיבידנד לכל מניה בת 1 ש"ח יהיה 18.395 אג'. הדירקטוריון קבע את יום 26 במרס 2019 כיום הקובע לעניין תשלום דיבידנד ואת יום 3 באפריל 2019 כיום התשלום.

למידע בנושא הבשלת יחידות PSU ראה ביאור 25 בדוח הכספי.

פרטים בדבר דיכידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיכידנד למניה	דיכידנד ששולם במזומן
		באגורות	במיליוני ש"ח
25 במאי 2017	22 ביוני 2017	8.17	124
15 באוגוסט 2017	11 בספטמבר 2017	11.50	175
21 בנובמבר 2017	21 בדצמבר 2017	21.51	328
6 במרס 2018	28 במרס 2018	22.41	342
24 במאי 2018	19 ביוני 2018	19.18	292
14 באוגוסט 2018	6 בספטמבר 2018	23.96	361
12 בנובמבר 2018	10 בדצמבר 2018	¹ 25.08	375

תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק

במהלך שנת 2018, בוצעה תכנית רכישה עצמית על ידי הבנק בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח על פי מנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה הרשות לניירות ערך (עמדה משפטית מספר 8-199). הרכישה העצמית בוצעה בשני שלבים. השלב הראשון, על פי התכנית האמורה, החל ביום 27 במאי 2018, והסתיים ב-2 באוגוסט 2018, במסגרתו נרכשו באמצעות חבר בורסה חיצוני, כ-13,667,294 מניות בהיקף של כ-303 מיליון ש"ח. השלב השני החל ביום 15 באוגוסט 2018, ובו הועבר לחבר הבורסה החיצוני סך נוסף של כ-397 מיליון ש"ח לצורך המשך ביצוע הרכישה העצמית על פי התכנית. ביום 22 בנובמבר 2018 הסתיימה תכנית הרכישה העצמית, במסגרתה נרכשו בסך הכל על ידי חבר הבורסה החיצוני 30,412,578 מניות בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח.

¹ בהמשך לדיווח המשלים מיום 25 בנובמבר 2018.

חלק 4 - יחס המינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
450,838	460,657	1 סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
		התאמות בגין:
186	(3,649)	4 מכשירים פיננסיים נגזרים
45,524	39,690	6 פריטים חוץ מאזניים
2,478	2,591	7 אחרות
499,026	499,289	8 חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף (LR2)

31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		פריט
חשיפות מאזניות		
440,454	446,836	1 נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
(302)	(314)	2 סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רוברד 1
440,152	446,522	3 סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
1,401	1,842	4 עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
10,274	11,181	5 סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
(1,916)	(3,921)	7 ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
9,759	9,101	11 סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
1,376	1,366	12 נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
2,215	2,610	15 חשיפות בגין עסקאות כסוכן
3,591	3,976	16 סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
125,966	128,327	17 חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(80,442)	(88,637)	18 התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
45,524	39,690	19 פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
34,653	35,190	20 הון רוברד 1 ^(א)
499,026	499,289	21 סך החשיפות ^(א)
יחס מינוף		
6.94%	7.05%	22 יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017, פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. ההשפעה של ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף הסתכמה בכ-0.1% ליום 31 בדצמבר 2018 (0.09% ליום 31 בדצמבר 2017). לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בדוח זה. כמו כן, בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

סיכון אשראי

חלק 5 - סיכון אשראי

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מבטא את תיאבון הסיכון בתחום זה ונמצא בהלימה לאסטרטגיה.

סקירה על החשיפה לסיכונים אשראי ותמונת מצב ביחס לעמידה במגבלות מובאת בפני ההנהלה והדירקטוריון לפחות אחת לרבעון.

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מהווה נדבך מרכזי בניהול האשראי בבנק ונבנה על בסיס תיאבון הסיכון של קבוצת לאומי בתחום האשראי. מדיניות האשראי של הבנק נגזרת ממדיניות האשראי הקבוצתית המהווה מסמך "על" ומתווה את עקרונות העל למסגרת המדיניות של הבנק בארץ ובשולחות הבנק בחו"ל. בנוסף, כולל מסמך זה סט מגבלות בתחום האשראי שמוגדרות ומנוהלות ברמה הקבוצתית, זאת לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות האשראי והנהלים הקיימים מתייחסים לסיכונים אשראי בכל הפעילויות בבנק וחלים על האשראי הבודד ועל תיק האשראי בכללותו.

העקרונות המנחים של מדיניות הבנק בתחום האשראי:

- שמירה על מנהל תקין: כללי האתיקה, הוגנות, גילוי נאות ושקיפות ובכלל זה עמידה בהוראות הרגולציה.
- מיקוד החשיפות בפעילויות לגביהן קיימת בבנק המומחיות הנדרשת לאמידה וניהול של הסיכונים הגלומים בהן.
- חלוקת הטיפול בלקוחות בין קווי עסקים בהתאם למאפיינים שונים.
- קיום הפרדה בין היחידה הנוטלת סיכון לבין יחידה עצמאית המבצעת בקרה על הסיכון ועל ניהול הסיכון.
- כל גורם בבנק היוצר חשיפה לסיכון אשראי, מחויב להיות מודע לסיכונים בתחום פעילותו ואחראי לניהולם השוטף, בכלל זה, בתחום הציות.
- ביצוע מעקב שוטף ותקופתי אחר חשיפות האשראי במטרה לזהות חולשות, מוקדם ככל שניתן, ולהיערך בהתאם.
- הערכת סיכון האשראי בצורה כמותית, תוך קביעת דירוג סיכון פנימי לכל לקוח.
- קביעת מגבלות כמותיות פנימיות וניהול מעקב שוטף אחר העמידה בהן.
- קביעת מתווה היוצר הבחנה בין סוגי פעילויות וענפי משק במסגרתו מוגדרות קטגוריות על פי רמות סיכון שונות.
- קביעת כללי החיתום כוללת, בין היתר:
 - מאפיינים נדרשים מלווה לצורך אישור אשראי ובכלל זה: הערכת כושר החזר, דירוג אשראי פנימי, ניסיון עסקי, נתונים כספיים ותנאים שונים שעל בסיסם יסכים הבנק להעמיד אשראי (כגון: שיעור מימון, סכום חשיפה מירבי לחשיפה וביטחונות מקובלים).
 - מדרג סמכויות אשראי הכולל גם הגדרת סמכויות לאישורים חריגים, לרבות מרכיב התמחור.

נציין כי במהלך שנת 2018 לא חלו שינויים מהותיים במדיניות הבנק בתחום האשראי.

מדיניות האשראי בחברות הבנות

בכל אחת מחברות הבנות של הבנק, העוסקות במתן אשראי, לרבות שלוחות הבנק בחו"ל, קיים מסמך מדיניות אשראי, המבוסס על עקרונות העל במסמך המדיניות הקבוצתי, ומאשר על ידי הדירקטוריון של חברת הבת. מסמכי המדיניות של חברות הבנות נסקרים גם על ידי החטיבה לניהול סיכונים בארץ, תוך בחינת התאמתם למדיניות הקבוצתית.

כמו בחברת האם, גם בשלוחות בחו"ל מבוססת מדיניות האשראי על עקרונות מנחים לחיתום וניהול האשראי של הלקוח הבודד ולקביעת מגבלות וניהול הסגמנטים ברמה האגרגטיבית.

מבנה הממשל התאגידי ואחריות ניהול סיכונים אשראי

בנוסף למבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו" אשר לעיל, להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון האשראי:

קו ההגנה הראשון - קווי העסקים

בכו ההגנה הראשון פועלות היחידות העסקיות בקווי העסקים השונים ויחידות ייעודיות המטפלות בלוחים בקשיים (מרכזי "חובות בעייתיים" הכפופים לחטיבה הבנקאית) וראה גם מערך אשראים מיוחדים בהמשך.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול הסיכונים, חטיבת החשבונאות וחטיבת הייעוץ המשפטי - מערך הציות

בחטיבה לניהול סיכונים פועלות שלוש יחידות המרכזות את הטיפול בסיכונים אשראי בהתאם לתחום האחריות המוגדר להן:

1. מערך סיכונים אשראי - בשנת 2018 חל שינוי במבנה הארגוני של החטיבה לניהול סיכונים במסגרתו מוזגו ואוחדו פעילויות ניהול סיכונים האשראי בחטיבה כך שאחריות מערך סיכונים אשראי הורחבה והיא כוללת עתה, מעבר לאחריות על הבחינה הפרטנית ברמת העסקה הבודדת, גם טיפול בהיבטים רחביים של מדיניות וניהול סיכונים אשראי (גיבוש מדיניות האשראי, קביעת מגבלות ותיאבון סיכון, ניתוח הסיכונים בתיק האשראי בראייה קבוצתית, פיקוח בקרה על ניהול סיכון האשראי בשלוחות חו"ל).

2. אגף סיכונים מזדלים - נושא באחריות הכוללת לתיקופם של המודלים הפנימיים לדירוג סיכונים האשראי בבנק ובחברות הבנות.

3. מערך אשראים מיוחדים - המערך מטפל במישרין ובעקיפין (באמצעות מתן ייעוץ) בלקוחות עסקיים שנקלעו לקשיים, תוך ניסיון לסייע להבראתם של לקוחות פעילים באמצעות ליווי ותמיכה עסקית או לפעול לגביית חובותיהם של לקוחות עסקיים ששיקומם אינו אפשרי.

חטיבת החשבונאות - משמשת כעוגן מקצועי להבנה וניתוח של חידושים והבהרות רגולטוריות רלוונטיות. במסגרת זו במקרים מורכבים משמשת כמקור ידע מקצועי לגיבוש החלטות בתחום ההפרשות והסיווגים.

חטיבת הייעוץ המשפטי - מערך הציות - מהווה עוגן מקצועי לקביעת הכללים לזיהוי, תיעוד והערכה של סיכונים הציות הגלומים בפעילות העסקית ובכלל זה היבטים, כגון: איסור הלבנת הון ומימון טרור, ניגוד עניינים והוגנות הבנק כלפי לקוחותיו.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום ההנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

כלים לניהול סיכון אשראי - מערכות למדידת סיכונים

בניהול סיכון האשראי נעשה שימוש במודלים כמותיים לדירוג פנימי של סיכון הלווים ולהערכה ומעקב אחר הסיכון ברמת התיק. הדירוג הפנימי של הלווים הינו נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות באשראי ובמעקב אחר איכותו לאורך זמן.

שני כלים עיקריים משמשים את הבנק באמידת הדירוג הפנימי של הלווים:

- מערכת דירוג המיועדת ללקוחות קמעונאיים (לרבות הלוואות לדיר) ומבוססת על מאפייני פעילות הלקוח בחשבון לאורך זמן.

- מערכת דירוג המיועדת ללווים עסקיים-מסחריים ומבוססת על שאלוני מומחה מובנים.

המודלים שעל פיהם מבוצע הדירוג במערכות הנ"ל מתוקפים ומנוטרים באופן שוטף.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2018				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח				
1	חובות, למעט אגרות חוב	3,850	294,649	(3,523)
2	אגרות חוב	8	53,234	(19)
3	חשיפות חוץ מאזניות	226	127,442	(477)
4	סך הכל	4,084	475,325	(4,019)
31 בדצמבר 2017				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח				
1	חובות, למעט אגרות חוב	4,341	279,403	(3,216)
2	אגרות חוב	7	59,983	(3)
3	חשיפות חוץ מאזניות	253	125,094	(484)
4	סך הכל	4,601	464,480	(3,703)

(א) בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוז' מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)

למידע בדבר יתרה ותנועה בחובות הפגומים ראה פרק סיכונים אשראי בדוח הדיסקטוריון והנהלה וביאור 30 בדוח הכספי.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)

הבנק מיישם את הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי וההפרשה להפסדי אשראי. הטיפול בהוראות אלו מוסדר בנהלים ובהנחיות פרטניים לגורמים הרלוונטיים כאשר בסעיפים שלהלן מוצגים רק היבטים מרכזיים מסוימים בתחום זה בכל הקשור לסיווג החובות וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

חוב פגום

חוב מסווג כפגום כאשר צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב, וזאת בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, כגון: מצב הפיגור של החוב, מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, הערכת מקור ההחזר הראשוני של החוב, מצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של הערבים ועוד. חוב מסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גבייה. בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שתנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור.

חשיפת אשראי חוץ מאזנית תסווג בסיווג פגום כאשר צפוי שההתחייבות בגין חוב זה תתממש והחוב המאזני שיווצר ראוי להיות מסווג כפגום.

חוב בפיגור

מצב הפיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. להלן שלושה מצבי פיגור אפשריים:

1. פיגור בעקבות אי תשלום הלוואה כסדרה.
 2. חריגה ממסגרת אשראי מאושרת ומדווחת בחשבון עו"ש.
 3. מחזור נמוך - כל עוד לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים לכיסוי החוב תוך תקופה שהוגדרה, גם אם החוב נמצא בתוך מסגרת האשראי.
- כללים לסיווג חובות בהתאם למספר ימי הפיגור:

- חוב הנבחן פרטנית ונמצא בפיגור של 90 ימים ויותר יסווג כחוב פגום, למעט אם הוא מובטח היטב ובתהליכי גביה.
- חוב הנבחן קבוצתית יסווג בהתאם לכללים הבאים:
- חוב בהשגחה מיוחדת - בהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית
- חוב נחות - חוב הנמצא בפיגור של 90-149 ימים.
- חוב בפיגור של 150 ימים או יותר - יופרש במלואו וימחק חשבונאית.

חשיפות אשראי בפיגור של מעל 90 יום אשר אינן נחשבות כפגומות

- בהתאם להוראת בנק ישראל במצבים המפורטים להלן חשיפות אשראי בפיגור של מעל 90 יום אינן נחשבות כאשראי פגום:
- אשראי אשר נבחן על בסיס קבוצתי - יסווג כ"נחות" בפיגור של 90 יום ומעלה וימחק חשבונאית לאחר 150 ימי פיגור.
 - הלוואות לדיר אשר ההפרשה בגין מחושבת לפי עומק פיגור.

חוב בעייתי בארגון מחדש

חוב אשר פורמאלי עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב. לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו-(2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

הבדלים בין הגדרת פיגור וכשל למטרות חשבונאיות ומטרות פיקוחיות

להלן ההבדלים בין הגדרת "פיגור" וחוב "פגום" למטרות חשבונאיות לבין הגדרת "הלוואות בפיגור" לצרכי מדידת הלימות ההון (מטרות פיקוחיות):

1. חוב מוגדר "בפיגור" למטרות חשבונאיות לאחר 30 ימי פיגור, כשלצורכי מדידת הלימות ההון "הלוואות בפיגור" יוגדרו כך לאחר 90 ימי פיגור;
2. חוב אשר אורגן מחדש וסווג כצובר ריבית, ייחשב חוב "פגום" למטרות חשבונאיות, כל עוד לא עבר "ארגון מחדש עוקב", כשלצורכי מדידת הלימות ההון חוב כאמור לא יוגדר "הלוואה בפיגור" (קרי יטופל כחוב "תקין");
3. אשראי חוץ מאזני יסווג כחוב בעייתי אם מימוש ההתחייבות התלויה הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות שיוכרו כתוצאה ממימוש ההתחייבות התלויה ראויים לסיווג כבעייתיים. לעומת זאת, חשיפות אשראי חוץ מאזני יסווגו כחשיפות בפיגור לצורכי הלימות הון באופן עקבי לסיווג החשיפות המאזניות של אותו לווה.

לפירוט מדדי סיכון האשראי ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ירידת ערך ניירות ערך

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפסדים בגין ירידת ערך של ניירות הערך, בתיק הזמין למכירה ובתיק לפדיון, שאינה בעלת אופי זמני. הבחינה מתבצעת בהתקיים סממנים אשר יש בהם כדי להצביע על האפשרות שערכם של ניירות הערך נפגם. הקריטריונים לקביעה באם ירידת הערך הינה בעלת אופי שאינו זמני מפורטים בביאור 18 בדוח הכספי.

ההפרשה להפסדי אשראי

מתבצעת בהתאם לאחת השיטות המפורטות להלן:

- הפרשה פרטנית - לגבי חובות מעל סך מיליון ש"ח המסווגים כפגומים ולגבי כל חוב שאורגן מחדש.
- הפרשה קבוצתית - לגבי יתר החובות אשר לא עומדים בקריטריונים לבחינה פרטנית כאמור לעיל ולמעט הלוואות לדיר המטופלות בהתאם לשיטת עומק הפיגור.

למידע נוסף ראה ביאור 18 בדוח הכספי.

סיכון אשראי לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2018									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(א)				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ^(ז)	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות)	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבורי מסחרי									
חקלאות	2,102	2,015	87	2,101	1,786	87	42	(23)	(31)
כרייה וחציבה	1,017	1,016	1	916	413	1	1	(2)	(1)
תעשייה	24,314	23,457	857	23,935	15,805	857	470	9	(513)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	47,469	46,704	765	47,316	21,906	765	282	7	(348)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	28,665	28,061	604	28,554	25,413	604	433	(107)	(372)
אספקת חשמל ומים	4,454	4,046	408	4,301	2,704	408	217	32	(86)
מסחר	29,556	28,465	1,091	29,442	24,880	1,090	277	129	(323)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	3,232	3,149	83	3,218	2,795	83	62	46	(77)
תחבורה ואחסנה	8,187	7,828	359	8,124	6,406	359	69	36	(70)
מידע ותקשורת	5,389	5,318	71	5,189	3,669	71	23	(39)	(28)
שירותים פיננסיים	28,076	28,054	22	14,786	10,849	17	8	(13)	(185)
שירותים עסקיים ואחרים	10,974	10,765	209	10,952	7,719	209	103	66	(172)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	9,331	9,240	91	9,306	7,675	91	36	35	(79)
סך הכל מסחרי ^(ח)	202,766	198,118	4,648	188,140	132,020	4,642	2,023	176	(2,285)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	82,339	81,477	862	82,339	80,417	862	-	32	(473)
אנשים פרטיים - אחר	64,930	63,951	979	64,925	36,320	979	383	241	(808)
בניכי יתרות שסוגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ט)	(19,869)	(19,497)	(372)	(19,869)	(8,210)	(372)	(45)	-	184
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	330,166	324,049	6,117	315,535	240,547	6,111	2,361	449	(3,382)
בנקים בישראל	4,287	4,287	-	2,716	2,703	-	-	-	(3)
בניכי יתרות שסוגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ט)	(33)	(33)	-	(33)	(33)	-	-	-	-
סך הכל בנקים בישראל	4,254	4,254	-	2,683	2,670	-	-	-	(3)
ממשלת ישראל	39,916	39,916	-	74	74	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	374,336	368,219	6,117	318,292	243,291	6,111	2,361	449	(3,385)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 243,291, 39,193, 1,257, 7,985, 82,610 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

(ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור בסך 913 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(ט) למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק שינויים עיקריים בשנה החולפת בדוח הדירקטוריון והנהלה וביאור 136 בדוח הכספי.

31 בדצמבר 2018									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג כיצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) מבין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	114	114	-	113	80	-	-	-	(1)
כרייה וחציבה	76	76	-	76	-	-	-	-	-
תעשייה	7,649	7,491	158	5,924	3,875	158	54	49	(42)
בינוי ונדל"ן ^(א)	15,667	14,637	1,030	15,190	12,003	1,030	2	(23)	(212)
אספקת חשמל ומים	272	272	-	68	9	-	-	-	-
מסחר	6,521	6,338	183	6,206	4,362	183	16	23	(48)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	2,226	2,226	-	2,211	2,128	-	(7)	-	(10)
תחבורה ואחסנה	286	283	3	203	190	3	7	6	(3)
מידע ותקשורת	2,800	2,709	91	1,873	1,084	91	6	3	(30)
שירותים פיננסיים	19,936	19,920	16	4,344	3,412	16	(7)	(5)	(25)
שירותים עסקיים ואחרים	7,650	7,611	39	6,146	5,416	39	1	(2)	(49)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	517	517	-	515	359	-	(1)	-	(3)
סך הכל מסחרי	63,714	62,194	1,520	42,869	32,918	1,520	71	51	(423)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	474	443	31	473	473	31	-	-	(6)
אנשים פרטיים - אחר	657	640	17	657	587	17	(1)	1	(2)
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	64,845	63,277	1,568	43,999	33,978	1,568	70	52	(431)
בנקים בחו"ל	31,712	31,712	-	13,173	12,279	-	-	-	-
בניכי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)	(2)	(2)	-	(2)	(2)	-	-	-	-
סך הכל בנקים בחו"ל	31,710	31,710	-	13,171	12,277	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל	6,977	6,977	-	1,020	708	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	103,532	101,964	1,568	58,190	46,963	1,568	70	52	(431)
סך הכל	477,868	470,183	7,685	376,482	290,254	7,679	2,977	519	(3,816)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 31,820, 46,963, 19,978, 4,771 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן) בסעיף "התחייבויות אחרות".

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ז) כולל הלוואות לדיוור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

(ח) למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק שינויים עיקריים בשנה החולפת בדוח הדירקטוריון וההנהלה וביאור 136 בדוח הכספי.

31 בדצמבר 2017									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(כ)	בעייתי ^(ט)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי חשבונאיות נטו	מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	2,151	1,993	158	2,150	1,850	157	70	9	(61)
כרייה וחציבה	984	983	1	957	539	1	-	-	(1)
תעשייה	23,011	21,998	1,013	22,778	14,963	1,009	577	104	148 (472)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	49,881	48,679	1,202	49,820	19,128	1,202	309	72	47 (354)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	27,695	26,941	754	27,611	24,438	754	672	(302)	(252) (399)
אספקת חשמל ומים	4,299	3,954	345	4,219	2,838	345	237	(7)	6 (55)
מסחר	27,937	26,973	964	27,809	23,162	719	335	57	87 (309)
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל	3,323	3,161	162	3,297	2,844	162	59	(6)	(8) (29)
תחבורה ואחסנה	8,255	7,797	458	8,194	6,887	451	250	38	22 (64)
מידע ותקשורת	5,260	5,198	62	5,055	3,673	61	50	(28)	3 (38)
שירותים פיננסיים	21,720	21,706	14	14,021	11,189	8	3	(76)	(56) (145)
שירותים עסקיים ואחרים	10,603	10,466	137	10,577	7,791	137	56	42	40 (154)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	9,453	9,391	62	9,439	7,969	62	19	28	22 (62)
סך הכל מסחרי ^(ח)	194,572	189,240	5,332	185,927	127,271	5,068	2,637	(69)	61 (2,143)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	79,034	78,313	721	79,034	77,448	984	-	(10)	8 (443)
אנשים פרטיים - אחר	66,476	65,535	941	66,470	36,222	933	372	188	229 (733)
סך הכל ציבור - פעילות בישראל ^(ט)	340,082	333,088	6,994	331,431	240,941	6,985	3,009	109	298 (3,319)
בנקים בישראל	3,921	3,921	-	1,701	1,650	-	-	2	- (3)
ממשלת ישראל	41,161	41,161	-	129	129	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	385,164	378,170	6,994	333,261	242,720	6,985	3,009	111	298 (3,322)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 242,720, 97,895, 3,286, 1,161, 40,102 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיוור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיוור בסך 1,066 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ט) הנתונים סווגו מחדש בעקבות מהלך טיוב שבוצע בשנת 2018.

31 בדצמבר 2017									
סיכון אשראי כולל ^(א)									
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)									
הפסדי אשראי ^(ד)									
מזה:									
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ^(ז)	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	100	100	-	98	60	-	-	-	(1)
כרייה וחציבה	35	35	-	35	30	-	-	-	-
תעשייה	7,564	7,249	315	6,420	4,567	315	78	(5)	5 (32)
בינוי ונדל"ן ^(ח)	14,223	13,313	910	13,496	9,748	910	431	19	80 (136)
אספקת חשמל ומים	260	260	-	87	22	-	-	-	-
מסחר	6,371	6,165	206	6,203	4,406	206	34	19	3 (71)
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל	2,250	2,250	-	2,234	2,056	-	-	5	1 (15)
תחבורה ואחסנה	84	63	21	67	50	21	21	18	8 (15)
מידע ותקשורת	1,829	1,771	58	1,596	875	58	21	8	- (9)
שירותים פיננסיים	16,071	15,992	79	2,135	1,527	79	79	(5)	1 (43)
שירותים עסקיים ואחרים	6,430	6,429	1	6,160	5,411	1	1	6	15 (28)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	627	617	10	618	441	10	10	-	- (17)
סך הכל מסחרי	55,844	54,244	1,600	39,149	29,193	1,600	665	65	113 (367)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	510	480	30	509	509	30	29	(3)	1 (7)
אנשים פרטיים - אחר	608	603	5	608	522	5	5	(1)	- (4)
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	56,962	55,327	1,635	40,266	30,224	1,635	699	61	114 (378)
בנקים בחו"ל	31,247	31,247	-	11,251	10,214	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל	12,047	12,047	-	1,210	586	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	100,256	98,621	1,635	52,727	41,024	1,635	699	61	114 (378)
סך הכל	485,420	476,791	8,629	385,988	283,744	8,620	3,708	172	412 (3,700)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 32,963,41,024, - מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון^(א)

31 בדצמבר 2018				
עד שנה	משנה עד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופת פירעון	סך הכל חשיפת אשראי
במיליוני ש"ח				
<u>חשיפת אשראי מאזנית:</u>				
מסחרי	95,381	62,155	34,218	3,723
195,477				
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	7,571	25,690	78,296	154
111,711				
אנשים פרטיים - אחר	18,204	20,920	1,602	559
41,285				
נכסים בגין מכשירים נגזרים	7,621	939	281	-
8,841				
סך הכל ציבור	128,777	109,704	114,397	4,436
357,314				
בנקים וממשלות ^(ב)	99,278	24,007	13,797	-
137,082				
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית	228,055	133,711	128,194	4,436
494,396				
מזה: אגרות חוב	27,846	24,215	27,324	-
79,385				
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית	71,980	49,850	5,838	-
127,668				
31 בדצמבר 2017				
עד שנה	משנה עד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופת פירעון	סך הכל חשיפת אשראי
במיליוני ש"ח				
<u>חשיפת אשראי מאזנית:</u>				
מסחרי	88,781	57,799	29,942	3,744
180,266				
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	6,652	24,358	71,879	159
103,048				
אנשים פרטיים - אחר	16,930	19,346	1,763	431
38,470				
נכסים בגין מכשירים נגזרים	1,675	1,345	51	-
3,071				
סך הכל ציבור	114,038	102,848	103,635	4,334
324,855				
בנקים וממשלות ^(ב)	118,955	18,785	12,110	2
149,852				
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית	232,993	121,633	115,745	4,336
474,707				
מזה: אגרות חוב	38,037	17,196	22,526	-
77,759				
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית	70,213	50,865	4,269	-
125,347				

(א) הסכומים מייצגים תזרימי מזומנים עתידיים צפויים בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפירעון החוזי של כל תזרים בגין סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט סיכון אשראי חוץ מאזני שנובע ממכשירים נגזרים).

(ב) לרבות אג"ח של בנקים וממשלות ונכסים בגין מכשירים נגזרים מול בנקים.

חשיפות למדינות זרות^(א)

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים במאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך:

1	2	3	4	5	6=4-5
31 בדצמבר 2018					
חשיפה מאזנית ^(ב)					
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			
	לממשלות ^(ד)	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	6,518	4,667	11,408	25,117	11,611
בריטניה	-	4,755	2,182	5,988	3,958
צרפת	1,127	1,431	236	-	-
שווייץ	-	804	423	23	-
גרמניה	3,830	358	263	-	-
אחרות	2,418	6,826	5,900	1,087	512
סך כל החשיפות למדינות זרות	13,893	18,841	20,412	32,215	16,081
סך החשיפות למדינות LDC	706	1,282	1,398	1,076	506
סך החשיפות למדינות ה-GIPS	253	137	65	-	-
31 בדצמבר 2017					
חשיפה מאזנית ^(ב)					
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			
	לממשלות ^(ד)	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	10,463	1,461	8,168	23,080	10,735
בריטניה	503	4,640	2,572	6,031	4,302
צרפת	1,624	1,012	210	-	-
שווייץ	92	710	554	44	41
גרמניה	3,204	80	674	-	-
אחרות	996	7,994	5,390	1,077	533
סך כל החשיפות למדינות זרות ^(ה)	16,882	15,897	17,568	30,232	15,573
סך החשיפות למדינות LDC ^(ה)	237	1,201	1,172	1,065	522
סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ה)	470	74	231	-	-

ראה הערות בעמוד 40

13	12	11	10	9	8	7=6+3+2+1
חשיפה חוץ מאזנית (באוג)						
חשיפה מאזנית מעבר לגבולות						
סך כל החשיפה המאזנית						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
12,108	10,485	-	6,704	435	976	34,204
3,028	3,909	80	6,983	115	183	10,895
856	1,938	-	1,654	7	18	2,794
591	636	-	1,064	-	80	1,227
3,708	743	-	1,086	-	47	4,451
9,517	5,627	-	2,646	73	80	15,656
29,808	23,338	80	20,137	630	1,384	69,227
2,873	513	-	1,418	68	68	3,892
391	64	-	221	-	7	455
13	12	11	10	9	8	7=6+3+2+1
חשיפה חוץ מאזנית (באוג)						
חשיפה מאזנית מעבר לגבולות						
סך כל החשיפה המאזנית						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
13,425	6,667	-	5,838	418	1,190	30,827
3,320	4,395	-	7,513	160	160	12,017
1,295	1,551	-	1,968	12	13	2,846
590	766	-	1,898	-	-	1,359
1,747	2,211	-	2,208	-	-	3,958
7,337	7,043	-	2,850	111	117	14,913
27,714	22,633	-	22,275	701	1,480	65,920
2,217	393	-	1,935	93	96	3,132
116	659	-	234	-	-	775

הערות:

- (א) החשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי.
- (ב) סיכון אשראי מאזני וחוזי מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ד) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (ה) בשנת 2018 כולל יתרות בגין נכסים המוחזקים למכירה בסך 1.3 מיליון ש"ח.
- (ו) החשיפה למדינות ה-LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.
- (ז) החשיפה למדינות ה-GIPS כוללת את המדינות: יוון, איטליה, פורטוגל וספרד.

חלק ב' - ליום 31 בדצמבר 2018 וליום 31 בדצמבר 2017 אין חשיפה מאזנית מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

חלק ג' - סכום החשיפה למדינות זרות עם בעיות נזילות כפי שהוגדר על ידי בנק ישראל (מדינה אשר מקבלת סיוע כספי מ-IMF או שהתחייבויותיה מדורגות בדירוג אשראי CCC או נמוך יותר) מסתכם ב-31 בדצמבר 2018 בסך 731 מיליון ש"ח ומתייחס ל-12 מדינות (ב-31 בדצמבר 2017 מסתכם בסך 610 מיליון ש"ח והתייחס ל-9 מדינות).

למידע אודות תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 13 ו-30 בדוח הכספי.

למידע אודות גילוי חשיפות אשראי בפיגור ראה ביאור 30 בדוח הכספי.

למידע אודות חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 30 בדוח הכספי ופרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הפחתת סיכון אשראי

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

כחלק ממדיניות ניהול סיכון האשראי, השיקול העיקרי במתן אשראי הינו יכולת ההחזר של הלווה. עם זאת, במקרים רבים, שואף הבנק לקבל ביטחונות וזאת כגיבוי נוסף שמטרתו להקטין את ההפסד לבנק במקרה של כשל עסקי/פיננסי של הלווה. היקף הביטחונות הנדרשים מלווה הינו, בין השאר, פועל יוצא מרמת הסיכון שבאשראי.

במסגרת מדיניות הביטחונות לכלל ענפי המשק נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקחת על עצמו בעת העמדת האשראי.

בנוסף, נקבעים הקריטריונים העסקיים בקבלת הביטחונות, דרך קביעת שיעורי ההישענות על הביטחונות, דרכי הטיפול בעת קבלתם, דרכי עדכון השווי ועיתויו ואמצעי המעקב והבקרה.

הביטחונות מותאמים, ככל הניתן, לסוגי האשראי שהם מבטיחים, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי ולמטרתו וכן למהירות יכולת המימוש שלהם. הבנק נוהג לתקף את שווי הביטחונות העיקריים (בעיקר בתחום הנדל"ן והציוד) על ידי קבלת הערכות שמאי/הערכות שווי עדכניות, עצמאיות ובלתי תלויות.

סוגי הביטחונות השכיחים שהבנק מקבל להבטחת האשראי כוללים, בין היתר, נכסים פיננסיים, נכסי נדל"ן, כלי רכב, ציוד לסוגיו ועוד. בבנק קיימת מערכת המאפשרת הפקת מידע אודות סוגי הנכסים המשמשים כביטחונות.

לצורך הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בגישה המקיפה לטיפול בביטחונות.

מכשירי הביטחון העיקריים המוכרים ככשירים בבנק בגישה הסטנדרטית הם פיקדונות שקליים, פיקדונות מט"ח, תכניות חיסכון ואג"ח ממשלתי.

ביטחון יוכר ככשיר כאשר עומד בכללים הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, לרבות, וודאות משפטית, הזכות למימוש בהקדם במקרה כשל ותקפות כלפי צד ג'.

בין היתר, הבנק משתמש בכתבי קיזוז המהווים ביטחון כשיר לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 לצורך חישוב הלימות ההון.

הבנק עושה שימוש בערבויות כשירות לצורך החלפת משקל הסיכון של חובות המגובים בערבות למשקל הסיכון של ספק ההגנה בחישוב נכסי הסיכון בגישה הסטנדרטית. לעניין זה, הבנק מכיר בעיקר בערבויות ופוליסות ביטוח של מדינת ישראל, של בנקים בארץ, של אשרא ושל מבטחים אחרים בעלי דירוג אשראי גבוה העומדות בקריטריונים להכרה כערבויות כשירות לצרכי הלימות ההון.

שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)

א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2018						
לא מובטחים	מובטחים ^(י)					
סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: על ידי ביטחון יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות	מזה: סכום מובטח ^(ב)
במיליוני ש"ח						
1	272,210	22,766	8,973	18,950	6,382	3,816
2	45,280	7,943	7,943	-	-	7,943
3	317,490	30,709	16,916	18,950	6,382	11,759
4	3,682	176	129	130	88	46
מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר						
						41

א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2017						
לא מובטחים	מובטחים ^(י)					
סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	סך הכל יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: על ידי ביטחון יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות	מזה: סכום מובטח ^(ב)
במיליוני ש"ח						
1	257,425	23,103	8,197	20,229	6,195	2,874
2	53,600	6,387	6,387	-	-	6,387
3	311,025	29,490	14,584	20,229	6,195	9,261
4	4,257	91	16	87	16	4
מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר						
						-

- (א) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני.
- (ב) יתרה מאזנית של החלק מסכום החובות שמובטח בביטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.
- (ג) יתרה מאזנית של החובות כאמור, לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני, שמובטחים באופן חלקי או מלא, ללא קשר לחלק הספציפי שהובטח בחשיפה המקורית.

סיכון אשראי לפי הגישה הסטנדרטית

השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

שקלול הסיכון בגין חשיפות אשראי מתבצע על בסיס הגישה הסטנדרטית. בהתאם לגישה זו, משקלי הסיכון תלויים בסוג החשיפות ובחלק מהמקרים, בדירוגי האשראי המתייחסים אליהם (ככל שקיים דירוג כשיר). במידה וקיימים דירוגים לחשיפות כאמור, עושה הבנק שימוש בדירוגי האשראי של שלוש חברות דירוג אשראי חיצוניות:

- Standard & Poor's Ratings Services
- Moody's Investors Service
- Fitch Ratings

לצורך קביעת משקלות הסיכון בהתאם לדירוגי האשראי כאמור לעיל, עושה הבנק שימוש בטבלאות המיפוי הסטנדרטיות שקבע הפיקוח על הבנקים במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 כפי שעודכנה במהלך שנת 2018.

משקלי סיכון לחובות המבוססים על דירוג מדינה הכוללים חשיפות לממשלות, בנקים, חברות ניירות ערך וישויות סקטור ציבורי, נקבעים על בסיס דירוגי האשראי לטווח ארוך של Moody's.

משקלי סיכון לחובות תאגידים מדורגים נקבעים על בסיס דירוגי האשראי לטווח ארוך של החברות הנ"ל באופן הבא: כאשר לחוב יש דירוג אחד, דירוג זה ישמש לקביעת משקל הסיכון של החוב. כאשר יש שני דירוגים שניתנו על ידי שתי חברות שונות שמופו למשקלי סיכון שונים, ייבחר משקל הסיכון הגבוה יותר. כאשר יש שלושה דירוגים, יתייחסו לשני הדירוגים הטובים ביותר ומביניהם יילקח משקל הסיכון המתאים לדירוג הנחות מבין השניים.

בכל הנוגע למשקלי הסיכון לחובות תאגידים שהינם מבטחים/מבטחי משנה, עושה הבנק שימוש בדירוגי Financial /IFS strength לטווח הארוך של שלושת חברות הדירוג.

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי^(א) (CR4)

א	ב	ג	ד	ה	ו
31 בדצמבר 2018					
חשיפות לפני CRM-I CCF	חשיפות אחרי CRM-I CCF	RWA	וצפיפות RWA	צפיפות RWA	סוגי נכסים
סכום מאזני(ב)	סכום מאזני(ב)	סכום מאזני(ג)	סכום מאזני(ג)	סכום מאזני(ג)	
במיליוני ש"ח					
105,287	347	113,565	304	1,846	1.62%
17,535	1,747	11,737	616	3,634	29.42%
18,213	4,211	17,008	1,921	3,971	20.98%
2,408	-	2,408	-	482	20.00%
94,385	42,694	90,367	16,731	101,051	94.35%
42,759	30,245	42,096	4,061	34,618	75.00%
17,542	5,119	16,060	1,180	12,930	75.00%
79,375	5,812	79,327	817	44,294	55.27%
40,365	38,152	39,941	13,159	53,100	100.00%
3,640	3,640	3,263	3,263	4,308	132.02%
12,080	-	12,080	-	9,802	81.14%
433,589	128,327	427,852	38,789	270,036	57.87%

א	ב	ג	ד	ה	ו
31 בדצמבר 2017					
חשיפות לפני CRM-I CCF	חשיפות אחרי CRM-I CCF	RWA	וצפיפות RWA	צפיפות RWA	סוגי נכסים
סכום מאזני(ב)	סכום מאזני(ב)	סכום מאזני(ג)	סכום מאזני(ג)	סכום מאזני(ג)	
במיליוני ש"ח					
117,761	619	124,636	832	1,746	1.39%
14,514	1,148	10,120	440	3,460	32.77%
15,399	4,321	14,458	2,010	3,217	19.54%
739	-	739	-	148	20.03%
87,916	41,525	83,829	16,758	91,727	91.19%
43,814	30,973	42,980	4,090	35,303	75.00%
18,084	5,103	16,533	1,179	13,284	75.00%
76,553	4,453	76,514	546	42,848	55.60%
36,003	37,824	35,549	18,554	54,103	100.00%
3,038	3,038	3,010	3,010	4,061	134.92%
13,224	-	13,224	-	9,976	75.44%
427,045	125,966	421,592	44,409	259,873	55.77%

(א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בנין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים (הנכללים בתוספת ב' לדוח זה).

(ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(ג) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(ד) יתרות מאזניות וחוב מאזניות מוזגו בשל חוסר מהותיות.

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (אנ"ב) (CR5)

א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג	
31 בדצמבר 2018									
סוגי נכסים / משקל סיכון									
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
במיליוני ש"ח									
1	106,375	-	6,656	-	646	-	-	192	-
ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית									
2	1,961	-	5,216	-	5,172	-	-	4	-
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית									
3	2,417	-	15,024	-	1,035	-	-	453	-
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח									
4	-	-	2,408	-	-	-	-	-	-
חברות ניירות ערך									
5	-	-	7,295	-	751	-	-	98,733	319
תאגידים									
6	-	-	-	-	-	-	46,157	-	-
חשיפות קמעונאיות ליחידים									
7	-	-	-	-	-	-	17,240	-	-
הלוואות לעסקים קטנים									
8	-	-	-	-	28,493	17,874	3,398	28,132	2,247
בביטחון נכס למגורים									
9	-	-	-	-	-	-	53,100	-	-
בביטחון נדל"ן מסחרי									
10	-	-	-	-	-	-	1,172	1,172	2,091
הלוואות בפיגור									
11	2,597	-	-	-	-	-	8,844	639	12,080
נכסים אחרים									
11א	-	-	-	-	-	-	3,897	639	4,536
מזה: בגין מניות									
12	113,350	-	36,599	28,493	25,478	3,398	91,529	164,745	3,049
סך הכל									

א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג	
31 בדצמבר 2017									
סוגי נכסים / משקל סיכון									
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
במיליוני ש"ח									
1	119,695	-	4,581	-	727	-	-	466	-
ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית									
2	1,527	-	3,537	-	5,487	-	-	9	-
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית									
3	3,622	-	11,475	-	897	-	-	472	2
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח									
4	-	-	739	-	-	-	-	-	-
חברות ניירות ערך									
5	-	-	9,937	-	2,042	-	-	88,387	220
תאגידים									
6	-	-	-	-	-	-	47,070	-	-
חשיפות קמעונאיות ליחידים									
7	-	-	-	-	-	-	17,712	-	-
הלוואות לעסקים קטנים									
8	-	-	-	-	28,984	15,611	30,269	2,196	-
בביטחון נכס למגורים									
9	-	-	-	-	-	-	54,103	-	-
בביטחון נדל"ן מסחרי									
10	-	-	-	-	-	-	906	2,104	3,010
הלוואות בפיגור									
11	3,539	-	-	-	-	-	9,102	583	13,224
נכסים אחרים									
11א	-	-	-	-	-	-	3,265	583	3,848
מזה: בגין מניות									
12	128,383	-	30,269	28,984	24,764	-	95,051	155,641	2,909
סך הכל									

- (א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים (הנכללים בתוספת ב' לדוח זה).
- (ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

מידע נוסף על סיכון אשראי

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק חשיפת האשראי הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה ליתר ענפי המשק, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

הדגש שנותן לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא, בין היתר, בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק מרוכז במערך "יעודי המתמחה בליווי לקוחות מתחום זה. מערך בנייה ונדל"ן מלווה את העסקות הגדולות ו/או המורכבות בתחום, תוך הבאה לידי ביטוי של המומחיות והניסיון המעשי של קציני האשראי המאיישים אותו.

חלק מהותי ממימון פרויקטים של בנייה ותשתית נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית שוטפת ומעקב צמוד אחר הפרמטרים הרלוונטיים (כגון: קצב המכירות, התקדמות הבנייה, עמידה בתקציב), תוך הסתמכות, בין השאר, על מפקחי בנייה חיצוניים ומוסמכים.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המאקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

בנוסף, מנותח הסיכון לתחום הנדל"ן במסגרת תרחיש קיצון מרכזי שהבנק בוחן, כאשר הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול הערכת הסיכון ותיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין איזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

בהמשך לפוליסות דומות שנרכשו בעבר, נרכשה בשנת 2018 פוליסת ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר (דירות) ולהתחייבות להוצאת ערבות ממבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח מאפשרת להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות תוך שימוש בפוליסה "כמפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה). הביטוח הינו בגין פרויקטים שיחלו עד ליום 31 בדצמבר 2019. נכון ליום 31 בדצמבר 2018 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים.

התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל)

31 בדצמבר				
	2018	2017	השינוי	
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
סיכון אשראי מאזני	59,954	54,048	5,906	10.9
ערבויות לרוכשי דירות ^(א)	4,655	8,082	(3,427)	(42.4)
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^(א)	27,192	29,669	(2,477)	(8.3)
סך הכל סיכון אשראי כולל	91,801	91,799	2	-

(א) במונחי סיכון אשראי.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ויציבות ברמה גבוהה של מחירי הדיור) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשראי לדיור בישראל. תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. בכלל זה מבוצע מעקב אחר התפלגות האשראי לפי בסיסי הצמדה, ריבית ושיעור מימון.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

ייתרת תיק האשראי	שינוי בהשוואה לסוף שנה קודמת	
במיליוני ש"ח	ב-%	
78,184	(2.4)	31 בדצמבר 2016
77,005	(1.5)	31 בדצמבר 2017
79,944	3.8	31 בדצמבר 2018

בשנת 2018 חלה עלייה בהיקף האשראי לדיור הנובעת מעלייה בכמות הלוואות המועמדות כמענה לגידול בביקוש לאשראי בצד סיום הסכם ההתקשרות עם גוף מוסדי להעמדות הלוואות משותפות בתחילת 2018 אשר לא חודש.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק הלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וביניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון ויחס ההחזר (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי. יחס ההחזר הינו חלקו של ההחזר החודשי מסך ההכנסה החודשית הפנויה של הלווה).

התפתחות ביתרת אשראי חדש שניתן בישראל בשיעור מימון מעל 60%

2018					
רבעון רביעי	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	ממוצע שנתי	ממוצע שנתי
באחוזים ^(א)					
17.2	16.7	18.0	18.0	18.0	16.1
מעל 60 ועד 70 כולל					
16.1	16.6	16.3	13.0	16.0	14.7
מעל 70 ועד 80 כולל					
0.20	0.07	0.05	0.20	0.09	0.12
מעל 80					

(א) מסך האשראי החדש שהעמיד הבנק.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת ההחזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, הורחבו וחוזקו בשנים האחרונות מספר פונקציות, הן בחטיבה הבנקאית המהווה קו הגנה ראשון, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאבון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת. בין העקרונות המרכזיים מתוך מדיניות האשראי הפרטי ניתן למנות: הערכת אומדן סיכון האשראי של כל לווה, ביסוס החלטות החיתום על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות, קיום מערך סמכויות אשראי מוגדר ומובנה, דגשים על התנהגות עסקית הוגנת (שקיפות ומסירת מידע, התאמה של המוצר לצרכי הלקוח, הוגנות בתמחור, טיפול בתלונות מצד הלקוחות), התאמת האשראי לצרכי הלקוח ויכולותיו וערנות מוגברת להיבטי הציות העלולים לנבוע ממתן האשראי.

לאור העלייה שחלה בשנים האחרונות ברמת המינוף של משקי הבית בישראל, בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה האגרגטיבית.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

קבוצות לווים

ביום 1 באוגוסט 2018 פרסם בנק ישראל תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים. על פי התיקון, חשיפה של בנק ל"קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי" לא תעלה על 15% מהון התאגיד הבנקאי, וזאת בדומה למגבלה החלה על חשיפה ל"קבוצת לווים בנקאית". הוראה זו תכנס לתוקף באופן מדורג בתוך 3 שנים ממועד ההפרדה של חברת כרטיסי האשראי מהתאגיד הבנקאי.

למידע אודות קבוצות לווים ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

חלק 5א - סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון האשראי בעסקת נגזרים הינו מדד לסכום ההפסד שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה. סיכון זה למועד מסוים מוגדר כסך השווי הנוכחי של העסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התנודתיות הצפויה בנכס הבסיס של העסקה ועל פי משך התקופה שנותרה עד למועד השלמת הביטחונות כפי שסוכם עם הצד הנגדי, וכל זאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה כלהלן:

לאומי מיישם בשוק הנגזרים (הסחירים והלא סחירים) מנגנונים להפחתת סיכוני האשראי במסחר בין צדדים נגדיים על ידי מנגנוני קיזוז (NETTING) המעוגנים בהסכמים משפטיים סטנדרטיים בינלאומיים, וכן על ידי מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה, בין בדרך של העברה לתיחום חשיפה או באמצעות שטרי משכון. בפרקי הזמן שהוגדרו, מבוצעת התחשבות שוטפת בהתאם לנתוני השוק ולחשיפה. הביטחון הוא לרוב מזומן, במטבעות הנקובים בהסכם. להלן סוגי ההסכמים הקיימים כיום בלאומי בהיבט זה:

1. בפעילות בנגזרים לא סחירים (OTC), נעשה שימוש במנגנוני הקיזוז על פי תשתית הסכמית בינ"ל סטנדרטית או עפ"י תשתית הסכמית מקומית תואמת סטנדרטים בינ"ל וכן בהסדרי התחשבות לצורך תיחום חשיפה, כולם בהתאם להוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים. כך, למשל, מתקשר הבנק בהסכמי CSA ו- ISDA מול צדדים בינלאומיים ולקוחות מקומיים הפעילים בשוק ההון. בנוסף, במטרה להפחית את סיכון הצד הנגדי, ישנה מגמת מעבר לסליקה מרכזית עבור עסקות בנגזרי ריבית במטבעות עיקריים. במסגרת הסכמי ISDA עליהם חתום בנק לאומי אין כיום תלות בהורדת דירוג האשראי של לאומי כגורם לשינוי בסכום הביטחון.
 2. בפעילות בנגזרים הסחירים בחו"ל, מנגנוני הקיזוז וההתחשבות מעוגנים במסגרת הסכמים התואמים את הוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים.
 3. בפעילות המקומית מול המעו"ף (נגזרים סחירים), אין הסכמי קיזוז ייעודיים והפעילות מבוצעת או מול שטרי משכון או סולו.
- מסגרות האשראי לפעילות הלקוחות נקבעות בוועדות אשראי פרטניות בהתאם למדיניות האשראי של הבנק בכפוף למגבלות הדירקטוריון. השיקולים המשפיעים על גובה המסגרת כוללים, בין היתר, ניתוח סיכון אשראי ופרופיל עסקי, לרבות הביטחונות המוצעים לגיבוי האשראי הנגזר מהפעילות.
- קווי הפעילות למדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים נקבעים בוועדה ייעודית בהשתתפות נציגים מהחטיבות הרלוונטיות, וזאת בכפוף למגבלות אשר נקבעו במדיניות ההשקעות וניהול סיכוני השוק של הקבוצה.
- המעקב אחר חשיפות אשראי לצדדים נגדיים בעסקות במכשירים נגזרים לסוגיהן מבוצע על ידי חטיבת שוקי הון. החטיבה מבצעת מעקב מקרוב אחר פעילות של לקוחות הפעילים בשוקי הכספים וההון וכן מעקב אחר הפעילות המבוצעת על ידי יתר לקוחות הבנק. החטיבה אחראית על המודלים לחישוב דרישת הביטחונות, הפרמטרים המשמשים למודלים, מערכות המחשוב המודדות את העמידה במסגרות הפעילות ונהלי העבודה.
- החטיבה לניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני, ממליצה לדירקטוריון על המדיניות לניהול הסיכון, אחראית על הדיווח של החשיפות לדירקטוריון ואחראית לתיקוף המודלים והפרמטרים המשמשים לניהול הסיכון.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

א	ב	ה	ו
31 בדצמבר 2018			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
6,254	10,722	8,144	4,228
1	שיטת החשיפה הנוכחית		
-	-	1,257	-
3	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)		
6,254	10,722	9,401	4,228
6	סך הכל		

א	ב	ה	ו
31 בדצמבר 2017			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
3,261	9,668	8,177	3,108
1	שיטת החשיפה הנוכחית		
-	-	1,161	-
3	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)		
3,261	9,668	9,338	3,108
6	סך הכל		

הקצאת הון בגין התאמת שערוך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

א	ב	א	ב
31 בדצמבר			
2018		2017	
EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
7,857	1,518	8,171	1,674
סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית			

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון^(א) (CCR3)

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	
31 בדצמבר 2018									
0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי	תיק פיקוחי/משקל סיכון
במיליוני ש"ח									
1,275	-	-	-	-	11	-	-	1,286	ריבנויות
-	-	-	62	-	-	-	-	62	ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית
-	-	3,372	316	-	18	-	-	3,706	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח
-	-	1,001	-	-	-	-	-	1,001	חברות ניירות ערך
-	-	243	-	-	3,079	-	-	3,322	תאגידים
-	-	-	-	-	24	-	-	24	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
1,275	-	4,616	378	-	3,132	-	-	9,401	סך הכל

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	
31 בדצמבר 2017									
0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי	תיק פיקוחי/משקל סיכון
במיליוני ש"ח									
1,252	-	-	-	-	-	-	-	1,252	ריבנויות
-	-	-	115	-	-	-	-	115	ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית
-	-	5,065	414	-	36	-	-	5,515	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח
-	-	723	-	-	-	-	-	723	חברות ניירות ערך
-	-	29	118	-	1,549	-	-	1,696	תאגידים
-	-	-	-	-	37	-	-	37	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
1,252	-	5,817	647	-	1,622	-	-	9,338	סך הכל

(א) היתרות בגילוי מתייחסות לחשיפות האשראי ששימשו בחישוב דרישת ההון, לאחר יישום שיטות להפחתת סיכון אשראי. החשיפות אינן כוללות חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCPs) המדווחים בטבלה CCR8 בהמשך הדוח.

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR)^(א) (CCR5)

א	ב	ג	ד	ה	ו
31 בדצמבר 2018					
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
מנותק	לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	לא מנותק
במיליוני ש"ח					
-	101	-	38	310	999
מזומן - מטבע מקומי					
-	9,209	-	7,073	231	258
מזומן - מטבעות אחרים					
-	2,380	674	-	1,049	326
חוב ריבוני מקומי					
-	253	-	1,880	-	-
חוב ריבוני אחר					
-	-	-	-	-	-
חוב של סוכנות ממשלתית					
-	-	-	-	-	-
אגרות חוב קונצרניות					
-	-	-	-	270	242
מניות					
-	-	-	-	-	-
ביטחון אחר					
-	11,942	674	8,991	1,860	1,825
סך הכל					

א	ב	ג	ד	ה	ו
31 בדצמבר 2017					
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
מנותק	לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	לא מנותק
במיליוני ש"ח					
-	832	-	37	508	1,079
מזומן - מטבע מקומי					
-	4,961	-	3,548	50	81
מזומן - מטבעות אחרים					
-	764	700	-	1,133	534
חוב ריבוני מקומי					
-	197	-	2,015	-	-
חוב ריבוני אחר					
-	-	-	-	-	-
חוב של סוכנות ממשלתית					
-	-	-	-	-	-
אגרות חוב קונצרניות					
-	13	-	-	85	52
מניות					
-	-	-	-	-	-
ביטחון אחר					
-	6,767	700	5,600	1,776	1,746
סך הכל					

(א) הסכומים מתייחסים לביטחונות שהופקדו או התקבלו בגין חשיפות הנובעות מסיכון האשראי של צד נגדי שקשורות לעסקאות נגזרים או לעסקאות למימון ניירות ערך, לרבות עסקאות שסולקו באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP).

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

נכון ליום 31 בדצמבר 2018 וליום 31 בדצמבר 2017, לא קיימות בבנק עסקאות נגזרי אשראי שנקנו או נמכרו.

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)

	א	ב	א	ב
	31 בדצמבר		31 בדצמבר	
	2018		2017	
	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
1 חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (QCCP) (סך הכל)	1,273	130	1,598	193
2 חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:	1,273	130	1,598	193
4 עסקאות נגזרים סחירים בבורסה	1,273	130	1,598	193
9 העברות ממומנות לקרן סיכונים	87	– (א)	101	– (א)

(א) נכסי הסיכון בגין קרן הסיכונים נכללו בשורת החשיפות לעסקאות QCCP לעיל, זאת בהתאם לנוסחת חישוב נכסי הסיכון לצדדים נגדיים מרכזיים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

סיכון שוק

חלק 6 - סיכון שוק - כללי

מידע כללי על סיכון שוק

סיכון שוק (MRA)

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכונים שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההון של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

סיכונים השוק אליהם חשוף הבנק כוללים (ראה הרחבה בהמשך):

- סיכון הריבית, הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון במטבעות השונים.
- סיכון בסיס (מטבע חוץ ומדד), הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים לשווי ההתחייבויות. זאת לרבות, בגין השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.
- סיכון אשראי סחיר, הנובע מהתנודתיות במרווחי אשראי הנגזרים מיכולת החזר החוב של מנפיק המכשיר ומשינויים ברמת הסיכון הכוללת של מכשירי חוב סחירים.
- סיכון ההשקעה במניות ובקרנות, הנובע מירידת ערך של ההשקעה במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכונים השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכונים שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה". לתיאור המבנה הארגוני והאחריות לניהול הסיכון ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו.

מבנה הממשל התאגידי לניהול סיכונים שוק

בנוסף למבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו" אשר לעיל, להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון השוק:

קו ההגנה הראשון - חטיבת שוקי הון

חטיבת שוקי הון אחראית על נטילת הסיכון תוך כדי ניתוחו והבנתו לאורך חיי העסקאות. החטיבה עוסקת בניהול הנוסטרו של הבנק, בהפעלת חדר העסקות בבנק לצורך מסחר ותיווך במטבעות, בריביות, בנגזרים ובניירות ערך, בניהול פיננסי הכולל פיתוח מוצרים פיננסיים ומוצרי השקעה וניהול הנכסים וההתחייבויות של הקבוצה. תהליכי בקרה מבוצעים בחדרי העסקות ובנוסף מבוצעת בקרה שוטפת אחר הפעילות - בהיבטי סיכונים שוק, סיכונים תפעוליים וסיכונים מעילות והונאות, על ידי חדר תיכון באגף לניהול סיכונים בחטיבה. לצד החטיבה לשוקי הון פועלת זרוע ההשקעות של לאומי - "לאומי פרטנרס".

הוועדה לניהול נכסים, התחייבויות והשקעות פיננסיות (ALCO) בראשות ראש חטיבת שוקי הון - אחראית לניהול הנכסים וההתחייבויות וההשקעות הפיננסיות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מתן דגש למבנה המאזן, מחירי המעבר, הנזילות הנדרשת והשקעת עתודות הנזילות, מבנה ההון ומדיניות גיוס המקורות ועמידה במגבלות ומדיניות הקבוצה.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול סיכונים

באחריות החטיבה לבחון את ניהול סיכונים השוק והנזילות בראייה כוללת גיבוש מדיניות סיכון ומגבלות סיכון בראיית כלל תיק הנוסטרו וחדרי העסקות, ההשקעות הריאליות של הבנק ותיק הפנסיה. כמו כן, באחריותה לפתח ולאתגר את הערכת הסיכון בעסקאות ופעילויות מהותיות כגון אישור של מוצרים, השקעות, עסקאות חדשות, פיתוח מתודולוגיות, תיקוף מודלים מהותיים, מעקב אחר משתני שוק והשקעות ספציפיות וביצוע של תרחישי קיצון ועוד.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה בא לידי ביטוי ברמת החשיפה לסיכון השוק שהקבוצה מוכנה לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלה ואת התשואה הנדרשת לבעלי המניות. לחילופין הוגדר תיאבון הסיכון כהשפעה של אירוע שלילי שהקבוצה מוכנה לשאת. תיאבון הסיכון כולל הצהרות איכותיות המתייחסות לרמת הסיכון המקובלת על ידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה ומגבלות כמותיות המתייחסות להפסדים שהקבוצה מוכנה לספוג בתרחישים ברמות חומרה שונות.

מדיניות ניהול סיכוני השוק

מדיניות ניהול סיכוני השוק מהווה ביטוי לאסטרטגית סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכוני השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכונים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. תיאבון הסיכון בא לידי ביטוי במגבלות שנקבעו.

נציין כי לא חלו שינויים משמעותיים במדיניות במהלך שנת 2018.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכוני שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה וכן בהתאם לרגולציה המקומית והסביבה העסקית בה הן פועלות. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים: התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה שאינם, בהכרח, לצרכי גידור. הפעילות למסחר מתבצעת בדסקים ייעודיים. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כלולות בתיק למסחר.

במטרה לפקח ולבקר אחר יישום מדיניות ניהול סיכוני השוק, מקבל הדירקטוריון לפחות אחת לרבעון דיווח על עיקרי החשיפות לסיכוני שוק אל מול המגבלות שהוקצו, הצפת הסיכונים המרכזיים לפי קווי פעילות, מוצרים ומוקדי סיכון של הקבוצה, ודיווח על אירועים חריגים.

התיק הבנקאי

סיכוני השוק בתיק הבנקאי נובעים מפעילות הבנק בעסקי הליבה (בעיקר אשראי, פיקדונות והשקעה בניירות ערך בתיק הזמין ובתיק לפדיון). סיכוני השוק המרכזיים בתיק הינם סיכון הריבית, סיכון מרווח האשראי הסחיר וחשיפות הבסיס. הכלים העיקריים לניהול החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק הנוסטרו הזמין ולפדיון, הנפקת מכשירי חוב וגידור באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים. מדיניות הגידורים מאפשרת לצמצם ו/או להרחיב, במידת הצורך, את הסיכונים על ידי שינוי הפוזיציה בה הבנק נמצא ובהתאם לתיאבון הסיכון שהוגדר על ידי הדירקטוריון.

כחלק מהכלים לניהול החשיפות, הבנק מגדר את החשיפות לסיכוני מטבע חוץ וסיכוני ריבית באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים, אשר מסייעים בשמירת הפוזיציה הרצויה בתוך מסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם למגבלות. בנוסף מבוצעת פעילות בנגזרים שלא לצורכי גידור.

מדיניות הבנק בעסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים עם גופים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה (הסכמי CSA), ראה פירוט נוסף בחלק 5א בנושא "סיכון אשראי לצד נגדי".

כחלק מבחינת פרופיל הסיכון הכולל הבנק מבצע מעקב וניטור שוטף של החשיפות לסיכוני שוק וההפסדים העשויים לקרות בתרחיש שונים ובכלל זה תרחישי קיצון, וזאת במטרה לשקף את כלל סיכוני השוק בראיה הוליסטית - ריבית, בסיס, מרווחי אשראי, מניות וקרנות.

מדיניות ההשקעה

פעילות הנוסטרו בלאומי מהווה כלי מרכזי לניהול הנכסים וההתחייבויות, מאזני ההצמדה, ניתוב ההון וליצירת רווח. הניהול מבוצע בראייה כוללת, לרבות התייחסות למכלול הסיכונים וההזדמנויות ובכלל זה תיקי הנוסטרו, ההחזקות הריאליות והנכסים וההתחייבויות בתיק הפנסיה. כמו כן, הניהול כפוף למגבלות תיאבון הסיכון שנקבעות על ידי הדירקטוריון ולהקצאת ההון הנדרשת על פי כללי באזל. הסיכונים המרכזיים הגלומים בפעילות ההשקעות הינם סיכוני ריבית, אשראי, נזילות ובסיס.

במטרה לשמור על יציבות ורמת נזילות גבוהה, ניהול הנכסים נעשה תוך נטילת סיכון נמוך עד בינוני בחלק העיקרי של ההשקעות והפעילויות, ונטילת סיכון גבוה יותר בחלק מצומצם של ההשקעות והפעילויות. כחלק ממדיניות זו נשמרת רמת פיזור גבוהה בין מוצרים, מדינות, סוגי סיכון וחשיפה לצדדים נגדיים.

לאומי חשוף בתיקי הנוסטרו לסיכוני אשראי ושוק של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים בארץ ובחו"ל. בנוסף הבנק משקיע באופן מוגבל גם במכשירים מגובי נכסים (כגון MBS, CLO, ABS ואחרים) וכן בקרנות ומניות בפיזור גבוה.

עבור השקעה בגופים שעיקר עיסוקם הינו במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר (Hedge Funds) נקבעו מגבלות כמותיות להיקף ההשקעה בהתאם לפרופיל הסיכון. בנוסף, מבוצעות בדיקות נאותות רחבות ומתקיימים מעגלי בקרה וממשל תאגידי, המבוססים על מנגנוני דיווח ומדידה.

לאומי הגדיר מנגנונים להתרעה בעקבות התפתחויות חריגות במצב החשיפות ו/או בשווקים, ביניהם:

- קביעת ספי דיווח בגין חריגה ממגבלות כמותיות, אופן הדיווח ומתן חלופות לטיפול בחריגה.
- מנגנוני מעקב (Watch List) ודגלים אדומים אשר עוקבים אחר התפתחויות בשווקים, עמידה במגבלות, שינויים בנכסים וכיו"ב.

ללאומי תכניות מגירה מפורטות הכוללות תכניות פעולה בעת התממשות טריגרים שנקבעו מראש.

התיק למסחר

סיכוני השוק בתיק למסחר נובעים מפעילות הבנק כעושה שוק, כמתווך וכמנהל פוזיציות עבור הנוסטרו. בהתאם למדיניות הבנק, מכשירים מסווגים לתיק למסחר כאשר הפעילות בהם נעשית במטרה להפיק רווחים ממסחר תוך מתן מענה מהיר לשינויים בשווקים.

לאומי סוחר ועושה שוק במגוון רחב מאוד של נגזרים ונכסי בסיס שונים: מטבע, ריבית, מדד, סחורות וני"ע. עיקר הפעילות מבוצע במכשירים נפוצים ונזילים מאוד בשוק המקומי והעולמי. בתיק נוסטרו למסחר מתקיימת פעילות יזומה במסגרתה נלקחות חשיפות יזומות לריבית, מט"ח וסיכונים אשראי סחיר. סיכוני השוק בתיק למסחר מזוהים, מנוטרים, ומבוקרים אל מול המגבלות באופן שוטף על ידי חטיבת שוקי הון בתדירות שבעיקרה מבוצעת לפחות אחת ליום.

סיווג ני"ע לתיק למסחר מבוצע בגין פוזיציות שכוונת הפעילות בהן היא מסחרית. הפעילות למסחר כפופה למגבלות, כדוגמת מגבלות גודל תיק, מגבלת חשיפה לריבית, חשיפת מט"ח ועוד. סיווג זה מעוגן במדיניות ובתהליכי העבודה, בהתאם לדרישות הרגולציה.

חשיפה לסיכונים שוק הנובעים מההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. ניהול סיכוני השוק בגין המחויבות לעובדים מבוצע בחלקו במסגרת התיק הבנקאי ובחלקו הנוסף מנוהל באופן נפרד ועצמאי אל מול "נכסי התכנית", אשר נועדו לשאת תשואה לאורך זמן, במטרה לשרת את ערך ההתחייבות. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים נעשה כפי הוראות בנק ישראל על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

בשנת 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לפיו, עבור מדידת הלימות ההון, היוון ההתחייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות, כאמור, מעקום אג"ח ממשלת ישראל וממרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. אישור זה מיתן באופן משמעותי את התנודתיות של ההון הפיקוחי הנובעת משינויים בריבית ההיוון. תוקף האישור עד וכולל 31 בדצמבר 2020.

כנגד חלק מההתחייבות האקטוארית, קיימת השקעה ב"נכסי התכנית" שנועדה לשרת מחויבות זו, באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות המנהלות את נכסי התכנית.

המתודולוגיות והכלים למדידת הסיכון

סיכוני השוק מוערכים במגוון רב של כלים, המשלימים זה את זה ותואמים את סוגי החשיפות השונות של הבנק. המדדים המשמשים את הבנק בניהול הכולל של סיכוני השוק משמשים גם לביצוע הערכה לגבי פוטנציאל הנזק הכספי מכלל חשיפות השוק והאשראי הסחיר או מתיק מסוים בעל חשיפות מסוג זה, תחת הנחות אשר לוקחות בחשבון את קשרי הגומלין בין גורמי הסיכון השונים הקיימים בכל אחד מהתיקים ובכל התיקים יחד.

המתודולוגיה להערכת סיכוני שוק אשר בשימוש הבנק אושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה.

מודל הערך הנתון לסיכון (VaR – Value at Risk) הינו מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, בהסתמך על סימולציה הסטורית, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. ערך ה-VaR יכול לגדול כתוצאה מעליה בתנודתיות של גורמי הסיכון, או כתוצאה מהעלאת רמת הסיכון הגלומה בפעילות הבנקאית. יחד עם זאת, ה-VaR מוגבל ביכולתו לחזות תרחישים קיצוניים ולכן משמש כמדד סיכון בעיקר בניהול השוטף, אך גם יהווה נורת אזהרה בתרחישי קיצון בשווקים.

אומדן הסיכון באמצעות ערך ה-VaR, מותאם לאופי הפעילות בתיק ולהרכבו - בפעילות המסחר, מחושב באופק אחזקה של עשרה ימי עסקים ובתיק הבנקאי, באופק אחזקה של חודש, ושניהם ברמת מובהקות של 99%. בנוסף, מבוצע באופן שוטף תהליך בחינה בדיעבד (Back test), במטרה לבחון את תקפות המודל.

מאחר וערך ה-VaR יכול לעלות כתוצאה מתנודתיות בשווקים ולא בהכרח כתוצאה משינוי בפרופיל הסיכון, הבנק קבע מגבלות אזהרה (Attention Limits) ברמת דירקטוריון על הערך בסיכון בהתייחס לתיק הבנקאי ולתיק למסחר. מגבלות אלו נועדו להיות מעין תמרור אזהרה לרמת הסיכון והגעה אליהן תחייב בחינה של פרופיל הסיכון וקבלת החלטות על הפחתת הסיכון או על התאמה זמנית של המגבלה.

להלן אומדן ה-VaR של התיק למסחר ברמת הקבוצה בהתאם לסימולציה ההיסטורית:

VaR תיק למסחר		בפועל
31 בדצמבר		
2017	2018	במיליוני ש"ח
8	21	

ניתוחי רגישות ותרחישי קיצון - השווקים העולמיים והמקומיים נתונים מעת לעת לזעזועים המתבטאים בתנודתיות גדולה במיוחד של הפרמטרים, החורגת מהתנהגות היסטורית נורמלית. מודלים כמותיים כדוגמת ה-VaR, אינם מספקים מידע על הפסדים שעלולים להתרחש בתנאי שוק קיצוניים, או מעבר לרמת המובהקות שנקבעה, לכן מבוצעת מדידת הסיכון בתרחישי שוק קיצוניים מגוונים וכן ניתוחי רגישות לשינוי באחד מגורמי הסיכון. אלה כוללים את כלל גורמי הסיכון להם חשוף הבנק ומהווים חלק מתהליך קבלת ההחלטות בקביעת אסטרטגית ההשקעות הכוללת והרכב התיק הרצוי תחת מגבלות תיאבון הסיכון שנקבעו. בחישוב תרחישי הקיצון, הנחות מומחה מתוקפות, ככל שניתן, אל מול נתונים היסטוריים ואל מול נתוני שוק עדכניים.

להלן תרחישי הקיצון העיקריים המיושמים:

- תרחישים מאקרו כלכליים שפותחו על בסיס היסטורי וכן תרחישי בנק ישראל המבוססים על משבר באירופה ומשבר בשוק הנדל"ן בארץ.
- תרחישים המבוססים על שינויים מקביליים ושאנים מקביליים וכן תרחישים המבוססים על שינויים היסטוריים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 333.

ההיקף והאופי של מערכות מדידת הסיכון

ישנן שתי מערכות עיקריות לניהול סיכוני שוק.

מערכת אחת הינה מערכת המתממשקת מדי יום לכלל מערכות התשתית של הבנק וקולטת את מלאי העסקאות של הבנק. המערכת מבצעת פריסה של תזרימי המזומנים של כלל העסקאות הן לפי מועד התשלום הצפוי והן לפי מועד שינוי הריבית. על בסיס הנתונים מחושבות החשיפות לסיכוני שוק ונזילות בכפוף להנחות המודלים המשמשים בניהול הסיכונים.

מערכות נוספות משמשות לניהול ותפעול שוטף של תיק הנוסטרו ושל הפוזיציות בחדרי העסקות, כולל תמחור, מסחר וניהול חשיפות.

סיכון שוק בגישה הסטנדרטית

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

בטבלה להלן מוצגים נכסי הסיכון בגין החשיפה לסיכונים השוק על פי הגישה הסטנדרטית המכסה רק חלק מהחשיפות לסיכונים שוק.

א		א	
31 בדצמבר			
2017	2018		
נכסי סיכון RWA			
במיליוני ש"ח			
מוצרים ישירים			
1	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)	3,373	3,397
2	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)	148	18
3	סיכון שער חליפין	687	1,046
אופציות			
7	גישת התרחישים	156	1,740
8	איגוח	100	94
9	סך הכל	4,464	6,295

חלק 6א - סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון הריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית והוא נובע ממספר מקורות, כלהלן: סיכון תמחור מחדש (הבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי התמחור מחדש של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות), סיכון עקום התשואה (תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה), סיכון בסיס Basis Risk (מתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש) וסיכון אופציונליות (שינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק).

הבנק מנהל את רגישות השווי הכלכלי של הון הבנק לשינויים אפשריים בריבית ובוחן את השפעתם של שינויים בעקומי ריבית על השווי הכלכלי, תחת הנחות שונות של שינויים בריבית, לרבות תרחישים של שינויים קיצוניים בריבית על בסיס תרחישים היסטוריים וסימולציות היפותטיות. בנוסף נעשה שימוש במודל האומד את השינוי בהכנסה המימונית הצפויה, כתוצאה משינויים בריבית ובמרווח העתידי ורגישות של ההון הפיקוחי, הכולל את ההשפעות על ההון וקרן ההון כתוצאה משינוי מידי בריבית. על מדדים אלה קיימות מגבלות ברמות היררכיה שונות.

כלכל, הרגישות לריבית נמדדת לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכונים הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי ביתרות אלו בשנים האחרונות.

הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות-החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקות חוץ-מאזניות ועוד. כחלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות, הבנק מגדר כלכלית חלק מסיכונים הריבית באמצעות מכשירים נגזרים. פעילות זו אינה ניתנת להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי ולכן, השינויים בשווי ההון של הנגזרים מוכרים ברווח והפסד עם היווצרותם. כמו כן, ניהול החשיפות מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעליה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית, ולכן החישוב המבוצע נעשה מבלי לשנות את מבנה הנכסים וההתחייבויות.

מודלים התנהגותיים מרכזיים המשולבים בניהול הסיכון

המודלים המשולבים בניהול סיכון הריבית מביאים לידי ביטוי הנחות התנהגותיות של הלקוחות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות שהמרכזיים שביניהם הם:

- מודל המניח כי ישנו גרעין קשיח של עו"ש (העו"ש היציב) שאינו רגיש לריבית שההתייחסות אליו כאל התחייבות ארוכה אשר נפרסת לאורך זמן ומבוססת, בין היתר, על בחינה היסטורית של יתרות העו"ש. בנוסף, הבנק מניח כי קיים סכום נוסף של יתרות עו"ש שבעת עליית ריבית יוסט לפיקדונות ולכן נפרש לתקופה קצרה משמעותית מפרסת העו"ש היציב.
 - מודל לחיזוי הפירעונות המוקדמים במשכנתאות אשר בוחן בין היתר את הכדאיות הכלכלית בפירעון מוקדם כתלות בריבית, בטעמי הלקוחות ובהנחות התנהגותיות המבוססות על נתוני העבר.
 - מודל שבירות ומשיכות של תכניות חסכון ופיקדונות בנקודות יציאה אשר אומד את שיעור המשיכות והשבירות הצפוי על פי פרמטרים שונים בהסתמך על נתונים היסטוריים.
 - כדי לחזות את הפירעונות המוקדמים במוצרי משכנתאות בתיק הנוסטרו נעשה שימוש במערכת חיצונית הבוחנת, בין היתר, את המח"מ הנוכחי של תיק המשכנתאות, ואת ההשפעות של שינויים בריבית על מח"מ התיק ושווי הנכסים.
- המודלים המפותחים באופן עצמאי עוברים תיקוף וכיול שוטף, ומודלי ספק עוברים אתגור בהתאם למתודולוגיות מקובלות.

גילוי כמותי בנוגע למודלים התנהגותיים

התקופה הממוצעת לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה עומדת על 1.01 שנים. התקופה הארוכה ביותר לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה עומדת על 10 שנים.

להלן המגבלות המרכזיות על החשיפות לסיכוני שוק ליום 31 בדצמבר 2018:

המגבלה	במיליוני ש"ח
רגישות השווי הכלכלי לשינויים מקבילים של 1% בריבית	
התיק הבנקאי בשקלים	1,000
התיק הבנקאי במט"ח	400
התיק למסחר בשקלים	300
התיק למסחר במט"ח	200
נורות אזהרה על הערך הנתון לסיכון (VaR – Value at Risk)	
תיק בנקאי	700
תיק למסחר	250

במהלך שנת 2018 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2018				
שקל		מטבע חוץ		
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח				
295,407	44,887	47,607	33,415	421,316
נכסים פיננסיים ^(ב)				
245,483	8,204	214,324	133,049	601,060
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים				
246,928	31,696	80,622	44,403	403,649
התחייבויות פיננסיות ^(ב)				
269,051	12,692	185,399	123,044	590,186
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים				
24,911	8,703	(4,090)	(983)	28,541
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים				
-	(15,511)	(183)	(173)	(15,867)
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים				
1,702	-	2,297	32	4,031
השפעת פריסה לתקופות של פקדונות לפי דרישה				
26,613	(6,808)	(1,976)	(1,124)	16,705
שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו				
20,727	(7,264)	(2,195)	(1,033)	10,235
מזה: תיק בנקאי				

31 בדצמבר 2017				
שקל		מטבע חוץ		
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח				
293,416	45,077	47,023	29,202	414,718
נכסים פיננסיים ^(ב)				
219,364	7,058	187,695	102,723	516,840
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים				
247,997	32,634	74,611	39,138	394,380
התחייבויות פיננסיות ^(ב)				
238,904	12,295	162,084	94,164	507,447
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים				
25,879	7,206	(1,977)	(1,377)	29,731
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים				
-	(17,619)	(196)	(180)	(17,995)
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים				
883	-	663	774	2,320
השפעת פריסה לתקופות של פקדונות לפי דרישה				
26,762	(10,413)	(1,510)	(783)	14,056
שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו				
22,877	(11,218)	(1,608)	(778)	9,273
מזה: תיק בנקאי				

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 34 בדוח הכספי.

(ב) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוזי מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

השפעת התרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו^(א) מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2018				
שקל		מטבע חוץ		
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אחר	סך הכל ^(ד)
במיליוני ש"ח				
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1%	(101)	1,120	151	84
מזה: תיק בנקאי	(42)	1,124	136	76
ירידה במקביל של 1%	58	(1,456)	(299)	(90)
מזה: תיק בנקאי	(2)	(1,459)	(286)	(82)
שינויים לא מקבילים				
התללה ^(ב)	234	1,209	42	24
מזה: תיק בנקאי	268	1,206	41	23
השטחה ^(ג)	(265)	(1,045)	(8)	(6)
מזה: תיק בנקאי	(287)	(1,042)	(11)	(7)
עליית רבית בטווח הקצר	(264)	(399)	100	30
מזה: תיק בנקאי	(257)	(395)	91	26
ירידת רבית בטווח הקצר	291	432	(92)	(31)
מזה: תיק בנקאי	286	428	(84)	(27)
31 בדצמבר 2017				
שקל		מטבע חוץ		
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אחר	סך הכל ^(ד)
במיליוני ש"ח				
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1%	146	1,650	165	99
מזה: תיק בנקאי	146	1,633	189	57
ירידה במקביל של 1%	(120)	(2,058)	(150)	(108)
מזה: תיק בנקאי	(104)	(2,040)	(184)	(62)
שינויים לא מקבילים				
התללה ^(ב)	391	1,423	(105)	46
מזה: תיק בנקאי	422	1,417	(121)	34
השטחה ^(ג)	(347)	(1,149)	145	(60)
מזה: תיק בנקאי	(374)	(1,147)	157	(58)
עליית רבית בטווח הקצר	(245)	(255)	152	(69)
מזה: תיק בנקאי	(268)	(260)	182	(85)
ירידת רבית בטווח הקצר	279	288	(149)	72
מזה: תיק בנקאי	315	294	(183)	88

- (א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- (ב) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
- (ג) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.
- (ד) לאחר השפעות מקזזות.

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2017			2018		
הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך הכל ^(ב)	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך הכל ^(ב)
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
591	226	817	508	310	818
591	281	872	508	315	823
(591)	(223)	(814)	(508)	(244)	(752)
(591)	(281)	(872)	(508)	(315)	(823)

(א) חישוב החשיפה לירידת ריבית ב-1% מבוסס על הורדת שיעור הריבית על האשראי והפיקדונות בשיעור זה. מאחר ושיעור הריבית על רוב הפיקדונות כיום נמוך מ-1%, ומאחר וקיימת הסתברות נמוכה שהריבית על הפיקדונות תרד מתחת ל-0%, יש לראות בחישוב החשיפה המוצג לעיל אמת מידה בהתאם לסטנדרטים המקובלים.

(ב) לאחר השפעות מקזזות.

מידע נוסף על סיכון ריבית

חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2018				
מכלול שנה	מכלול שנה	מכלול שנה	מכלול שנה	מכלול שנה
עד חמש שנים	עד חמש שנים	עד חמש שנים	עד חמש שנים	עד חמש שנים
במיליוני ש"ח				
22,249	35,759	38,643	26,487	268,642
33,715	75,050	143,821	184,864	124,449
13,729	65,210	48,804	19,289	231,892
32,945	72,130	156,259	168,961	121,220
9,290	(26,531)	(22,599)	23,101	39,979
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
א. לפי מהות הפעילות ^(ה)				
7,107	(25,767)	(13,546)	9,972	38,587
2,183	(764)	(9,053)	13,129	1,392
ב. לפי בסיסי הצמדה ^(ה)				
5,107	(24,045)	(6,428)	11,687	37,825
2,192	(6,062)	1,876	704	422
1,991	3,576	(18,047)	10,710	1,732
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית ^(ד)				
1,362	1,304	554	123	62
5,401	27,975	15,947	10	(66,643)
(120)	1,521	1,108	303	326
400	942	652	98	38

(א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים. מכשירים פיננסיים מורכבים מיוונו לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון תזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב.

(ג) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

(ד) ההשפעות על המח"מ והשת"פ מתייחסות להשפעות של כל אחד מהמודלים על סך היתרה בסעיף.

(ה) המח"מ המדועו הינו הפער בין מח"מ סר הנכסים לבין מח"מ סר ההתחייבויות.

31 בדצמבר 2017									
מערך חמש עד עשר שנים	מערך עשר עד עשרים שנים	מערך עשרים שנים	ללא תקופת פירעון	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	מסך חיים ממוצע אפקטיבי	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	מסך חיים ממוצע אפקטיבי
בשנים	באחוזים	בשנים	באחוזים	בשנים	באחוזים	בשנים	באחוזים	בשנים	באחוזים
19,747	6,266	2,759	764	421,316	2.65%	1.16	414,718	2.57%	1.02
37,355	1,347	458	1	601,060	-	1.09	516,840	-	1.29
19,462	280	944	8	399,618	2.02%	0.96	392,060	2.11%	0.95
44,329	5,761	4,448	-	606,053	-	1.48	525,442	-	1.78
(6,689)	1,572	(2,175)	757	16,705	-	-	14,056	-	-
(6,219)	1,602	(2,258)	757	10,235	-	(0.30)	9,273	-	0.43
(470)	(30)	83	-	6,470	-	0.01	4,783	-	(0.01)
(911)	2,175	645	558	26,613	-	(0.02)	26,740	-	(0.11)
(995)	(2,120)	(2,834)	9	(6,808)	-	(1.62)	(10,414)	-	(1.66)
(4,783)	1,517	14	190	(3,100)	-	(0.04)	(2,270)	-	(0.01)
3,385	5,191	3,886	-	15,867	2.74%	14.52	17,995	2.06%	14.24
13,279	-	-	-	(4,031)	1.82%	1.01	(2,320)	0.93%	0.98
(175)	(1,798)	(732)	-	433	(0.17%)	(0.48)	714	(0.20%)	(0.42)
(81)	(956)	(738)	-	355	(0.27%)	(2.87)	-	-	-

גילוי נוסף על מכשירים פיננסיים מורכבים

שווי הוגן, משך חיים ממוצע אפקטיבי והשפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים המורכבים של הבנק ושל חברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2018					
שווי הוגן בהנחת שינויים בשיעורי ריבית				משך חיים ממוצע אפקטיבי	
גידול של:		קטון של:		שווי הוגן במיליוני ש"ח	בשנים
2%	1%	2%	1%		
11,562	11,741	10,936	10,538	3.03	11,287
11,562	11,741	10,936	10,538	3.03	11,287
סך הכל נכסים פיננסיים מורכבים					
סך הכל שווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, נטו, כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית					
11,562	11,741	10,936	10,538		

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 34 בדוח הכספי.

גילוי על חשיפות הריבית על פי שיטת השווי הכלכלי

תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני השפעת מס)^(א)

השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש					
31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018		
עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%
תרחיש במיליוני ש"ח					
במט"י					
(41)	306	(411)	(79)	707	(765)
(3)	25	(38)	(7)	63	(62)
במט"ח					
22	(249)	175	6	(221)	62
2	47	32	1	(3)	6
השינוי הפוטנציאלי ברווח השנתי מעליית ריבית של 1%(ב)					
31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018		
מט"ח		מט"י	מט"ח		מט"י
391		417	391		418
סך הכל					

(א) חישוב החשיפה לירידת ריבית ב-1% מבוסס על הורדת שיעור הריבית על האשראי והפיקדונות בשיעור זה. מאחר ושיעור הריבית על רוב הפיקדונות כיום נמוך מ-1%, ומאחר וקיימת הסתברות נמוכה שהריבית על הפיקדונות תרד מתחת ל-0.0%, יש לראות בחישוב החשיפה המוצג לעיל אמת מידה בהתאם לסטנדרטים המקובלים.

(ב) בירידת ריבית צפוי הפסד בסכום דומה.

הגידול בחשיפת הריבית בתיק הבנקאי במט"י מקורו בעיקר ברכישות לתיק לפדיון והעמדת אשראי. במט"ח, הגידול נובע מהגדלת חשיפות תיקי הנוסטרו.

חשיפות ההון לעלייה/ירידה מיידית בריבית (לפני מס)

חשיפה במט"י						חשיפה במט"ח
31 בדצמבר 2018						
עליה של 1%	ירידה של 1%	עליה של 0.1%	עליה של 1%	ירידה של 1%	עליה של 0.1%	
במיליוני ש"ח						
1,336	(1,685)	147	(519)	473	(52)	חשיפת ההון לעלייה/ירידה מיידית בריבית ^(א)
חשיפה במט"י						חשיפה במט"ח
31 בדצמבר 2017						
עליה של 1%	ירידה של 1%	עליה של 0.1%	עליה של 1%	ירידה של 1%	עליה של 0.1%	
במיליוני ש"ח						
1,615	(2,083)	180	(349)	352	(34)	חשיפת ההון לעלייה/ירידה מיידית בריבית ^(א)

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטוארית לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת ליום 31 בדצמבר 2018 בירידה בשווי הנכסים של כ-122 מיליון ש"ח (ב-31 בדצמבר 2017 כ-134 מיליון ש"ח) בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות של הוראות המעבר של תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות ההון.

חלק 26 - סיכון מניות

סיכון ההשקעה במניות ובקרנות הינו הסיכון שנובע מירידת ערך של ההשקעות במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה. חשיפה זו מנוהלת בכפוף למדיניות ההשקעה בתיקי הנוסטרו לפיה נקבעו מגבלות הן להיקף ההשקעה הכולל והן לחברה בודדת.

במסגרת מדיניות ההשקעות נקבע כי פעילות ההשקעה בבנק מבוצעת בין היתר באמצעות השקעה בקרנות נאמנות סחירות, במדדים ובתעודות סל, ולא במניה ספציפית, תוך שמירה על רמת פיזור גבוהה. בנוסף, מבוצעת פעילות השקעה על ידי חברת הבת "לאומי פרטנרס" בהתאם למדיניות ההשקעה הקבוצתית.

השווי ההוגן של המניות הסחירות נקבע לפי שווי שוק והשווי ההוגן של המניות הלא סחירות נקבע לפי עלות (בניכוי הפרשה לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני).

השקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי

31 בדצמבר			
2017		2018	
דרישות הון ^(א)	שווי הוגן	דרישות הון ^(א)	שווי הוגן
במיליוני ש"ח			
136	991	148	1,079
מניות לא סחירות בתיק הזמין			
266	1,936	341	2,477
מניות וקרנות סחירות בתיק הזמין			
402	2,927	489	3,556
סך הכל			

(א) דרישות ההון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 13.75% ליום 31 בדצמבר 2018 ו-13.75% ליום 31 בדצמבר 2017.

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (LCR Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

בהוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" נקבע כי על הבנק להיות בעל מלאי מספק של נכסים נזילים באיכות גבוהה, שיכול לתת מענה לצורכי הנזילות באופק של 30 ימים בתרחיש קיצון משולב הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" ומקדמי הביטחון בגינם (המונה), וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים שנקבעו בהוראה, ניצול של מסגרות אשראי שהועמדו על ידי הבנק ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמי תזרים נכנס שנקבעו בהוראה. בהתאם לכך, שינויים בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינויים בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולן יש לשמור נזילות וכיוצא בזה יכולים להביא לשינוי יחס כיסוי הנזילות של הבנק.

החל מיום 1 בינואר 2017 יחס כיסוי הנזילות המזערי שהבנק והקבוצה נדרשים לעמוד בו הינו 100%.

בנוסף למדידת יחס כיסוי הנזילות המזערי, מנוהל בבנק מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות תחת מגוון תרחישים המתייחסים למצבי שוק שונים הנוגעים לכלל המערכת הבנקאית וללאומי באופן ספציפי. התרחישים בוחנים כי האמצעים הנזילים העומדים לרשות הבנק בכלל המטבעות ובמט"ח בנפרד, מספקים בכדי לענות על כל צורכי הנזילות בתרחישי קיצון של נזילות הנמשכים עד חודש ימים. המודל מבוסס על הערכת איכות ופיזור תיק הנכסים ומשתמש במקדמי בטחון הולמים שנבחנו על בסיס היסטורי בהתאם לרמות הסיכון, לסיפור התרחיש ובהתבסס על חוות הדעת של הגורמים המקצועיים. בנוסף, המודל מעריך את היציבות של פיקדונות הציבור בהתאם למאפייני הלקוחות.

מדיניות ניהול סיכון הנזילות

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

ניהול החשיפה לסיכונים נזילות נבחן, מבוקר ונדרש באופן שוטף וייעודי על ידי הפורומים והוועדות ברמת דירקטוריון, הנהלה ודרגי ביניים. במסגרת זו, מבוצע מעקב שוטף אחר תחזיות של תזרימי המזומנים, מגמות בסגמנטים שונים של פיקדונות, ריכוזיות מפקידים ועלויות הגיוס. המגבלות על יחס הנזילות לפי הוראה 221 נקבעו במספר רמות ניהול ובראשן הדירקטוריון. מגבלות אלה מהוות רזרבה נוספת לעמידה בתרחישי נזילות.

יחס כיסוי נזילות - טבלת גילויים עיקריים (1 ל-Q)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר				
2017		2018		
סך ערך משוקלל (ממוצע) (ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) (א/ד)	סך ערך משוקלל (ממוצע) (ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) (א/ד)	
במיליוני ש"ח				
113,298		112,238		1 סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים				
12,227	174,315	12,532	177,557	2 פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים
2,253	45,061	2,437	48,742	3 מזה: פיקדונות יציבים
8,184	69,571	8,429	73,288	4 פיקדונות פחות יציבים
1,790	59,683	1,666	55,527	4א פיקדונות לתקופה העולה על 30 יום
93,293	141,073	96,374	146,735	5 מימון סיטונאי בלתי מובטח
92,996	140,776	96,325	146,686	7 מזה: פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
297	297	49	49	8 חובות לא מובטחים
9,516	70,162	8,017	67,949	10 דרישות נזילות נוספות
4,091	4,091	2,964	2,964	11 מזה: תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
5,425	66,071	5,053	64,985	13 קווי אשראי ונזילות
6,049	6,049	5,935	5,935	14 מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,330	41,055	1,293	40,603	15 מחויבויות מימון מותנות אחרות
122,415		124,151		16 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים				
-	1,346	-	1,161	17 הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)
27,538	41,119	29,182	43,885	18 תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
2,120	8,817	2,346	9,647	19 תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
29,658	51,282	31,528	54,693	20 סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם ^(ג)				
113,298		112,238		21 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
92,757		92,623		22 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
122%		121%		23 יחס כיסוי הנזילות (%)

(א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

(ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

(ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

(ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע ברמת הבנק של 76 תצפיות יומיות במהלך הרבעון הרביעי 2018 (79 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי 2017).

בשנה האחרונה יחס כיסוי הנזילות היה גבוה מעל המגבלות הרגולטוריות. היחס הושפע בעיקר מעליה בהיקף הפיקדונות הקמעונאיים ומנגד ירידה בפיקדונות של לקוחות תעודות סל שהיו מופקדים לתקופות ארוכות בשל מגבלות שהוטלו על לקוחות אלה במסגרת תיקון 28 לחוק השקעות משותפות בנאמנות (קרנות סל ועשיית שוק) וכן העמדת אשראי לציבור.

גילויים נוספים בגין יחס כיסוי נזילות (LIQA)

המודלים משמשים ככלי ניהול דינמי, מאפשרים שליטה פיקוח ובקרה ברמת יומית שוטפת על מצב הנזילות ותוצאותיהם מדווחות לכל גורמי הניהול והבקרה הרלוונטיים. כמו כן, דיווח על החשיפות מוצג לפחות בתדירות רבעונית להנהלה ולדירקטוריון.

החשיפה לסיכון הנזילות מנוהלת באופן שוטף ברמת הקבוצה ובבנה תהליך ניטור קבוצתי. חברות הבנות קובעות מדיניות לניהול סיכונים נזילות ומנהלות את הנזילות באופן עצמאי בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ובכפוף להוראות הרגולציה המקומית בכל חברה. בניהול הנזילות ובחישוב יחס ה-LCR הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חברות בנות לבין הבנק עצמו. כמו כן, נקבעו קווי אשראי לחברות הבנות, אשר אושרו בדירקטוריון לאומי, במקרה של תרחיש קיצון בו ייוצר צורך בהזרמת כספים לחברות הבנות, בכפוף למגבלות רגולטוריות על העברת כספים, ולכן הבנק אינו מסתמך על הקווים שהוקצו בניהול השוטף.

ניהול הנזילות במט"ח מושפע גם מהפעילות בנגזרי שקל-מט"ח, אשר עשויה ליצור תנודתיות בין מטבעית במדדי הנזילות, ולכן מנוטרת ומנוהלת באופן הדוק.

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר					
2017			2018		
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח					
109,890	23,562	86,328	105,144	20,987	84,157
3,153	3,153	-	6,879	6,879	-
255	210	45	215	109	106
113,298	26,925	86,373	112,238	27,975	84,263

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לסוף התקופה

ליום 31 בדצמבר					
2017			2018		
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח					
118,475	24,902	93,573	105,410	18,739	86,671
3,007	3,007	-	7,295	7,295	-
266	255	11	242	130	112
121,748	28,164	93,584	112,947	26,164	86,783

דירקטוריון הבנק, בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע, מחליט על מגבלות לצורך ניהול סיכון הנזילות. מנהלת הסיכונים הראשית קובעת מגבלות נוספות לצורך הניהול השוטף.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

סיכון נזילות

לבנק קיימת תוכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת נורות אזהרה אשר יכולות להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. בהופעת סימני אזהרה יתכנס פורום ייעודי במטרה להעריך את המצב ולבחון את הצורך בהפעלת התוכנית בהתאם לרמת החומרה. התוכנית כוללת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים בין היתר בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

לאומי שומר על רמה גבוהה של נזילות אשר מהווה את אחד מעמודי התווך שלו ואחד מתרונותיו היחסיים במערכת הבנקאות המקומית והגלובלית. בסיס המימון העיקרי של לאומי בשקלים הינו פיקדונות הציבור וכתבי התחייבויות אשר מהווים מקור מימון יציב. בסיס המימון העיקרי של לאומי במט"ח הינו פיקדונות תאגידים, פיקדונות פיננסיים ופיקדונות יחידים תושבי ישראל ותושבי חוץ.

היקף פיקדונות הציבור הקמעונאיים ועסקים קטנים בלאומי הינו יציב לאורך השנה. להלן התפתחות היתרות הממוצעות:

שנת 2018, ערך לא משוקלל של פיקדונות קמעונאיים				
תקופה	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי
עד חודש	117,722	121,001	121,256	122,030
מעל חודש	55,975	55,251	55,538	55,527
סך הכל	173,697	176,252	176,794	177,557

סיכון מימון

סיכון מימון הוא הסיכון לבניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד בשקלים ובמט"ח. כ-32.5% מפיקדונות הציבור מגויסים במט"ח וצמוד מט"ח. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות תושבי חוץ, לקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים. בשנה האחרונה חל גידול בפיקדונות הפיננסיים וקטיון בפיקדונות הקמעונאיים. עודף הפיקדונות על האשראי במט"ח מושקע בנכסים נזילים ועסקאות החלף לטווחים קצרים. המקורות של שלוחות חו"ל מושקעים באשראי ובנכסים נזילים, בעיקר באג"ח ברמת סיכון נמוכה.

בפיקדונות הקמעונאיים בשקלים היה גידול לאורך השנה בעיקר לקראת סופה, מנגד בפיקדונות הפיננסיים נרשמה ירידה במהלך תקופת הדיווח שנבעה בעיקר מכניסת תיקון 28 לחוק השקעות משותפות בנאמנות לתוקף. במהלך תקופת הדיווח התבצעה הנפקת כתבי התחייבות בסכום של 1.3 מיליארד ש"ח ואג"ח מסוג COCO בסכום נטו של 0.8 מיליארד ש"ח.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה והתנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי, מעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים

31 בדצמבר 2018				
נכסים משועבדים בקשר עם				
הבטחת פיקדונות	פעילויות במסלוקות וקרן הסיכונים	הסכמי CSA	פעילות במכשירים נגזרים	
במיליוני ש"ח				
מזומנים ופיקדונות בבנקים	-	-	2,639	4,338
ניירות ערך	1,925	813	-	1,880
אשראי לציבור	-	80	96	-

31 בדצמבר 2017				
נכסים משועבדים בקשר עם				
הבטחת פיקדונות	פעילויות במסלוקות וקרן הסיכונים	הסכמי CSA	פעילות במכשירים נגזרים	
במיליוני ש"ח				
מזומנים ופיקדונות בבנקים	-	-	495	1,289
ניירות ערך	4,178	930	-	2,015
אשראי לציבור	-	80	1,764	-

סיכונים נוספים

חלק 8 - סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והממשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעודף משימות ומשאבים.

ההון הרגולטורי הנדרש בגין סיכונים תפעוליים מחושב על בסיס הגישה הסטנדרטית בהוראות מדידת הלימות ההון של הפיקוח על הבנקים.

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, קבוצת לאומי רוכשת מערך ביטוחי המכסה מגוון סיכונים תפעוליים וכולל, בין היתר, פוליסת ביטוח בנקאית, פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה ופוליסת ביטוח סייבר.

מבנה הממשל התאגידי

בנוסף למבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו" אשר לעיל, להלן מידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון התפעולי:

קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות נושאות באחריות לניהול הסיכונים התפעוליים שבתחומי אחריותם, הן באופן שוטף והן במסגרת פרויקטים ומוצרים חדשים.

קו הגנה שני - אגף סיכונים תפעוליים, IT וסייבר בחטיבה לניהול סיכונים אחראי ומוביל את תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים, תוך גיבוש המלצות למדיניות ולסובלנות הסיכון, פיתוח מתודולוגיות וכן אחריות מקצועית, הנחיה ואתגור (בכפוף למהותיות) של קו ההגנה הראשון בתהליך ניהול הסיכונים.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך יידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

ועדות הנהלה ודירקטוריון - אחת לרבעון מתקיים דיון על החשיפות המהותיות לסיכונים תפעוליים. מדיניות ניהול סיכונים תפעוליים מובאת לדיון ואישור הדירקטוריון מדי שנה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מעגנת עקרונות, קווים מנחים ומסגרת לניהול הסיכון התפעולי בלאומי, ובכלל זה: ניהול סיכון מוכוון ומותאם לפעילות קווי העסקים ומיקוד בסיכונים בעלי פוטנציאל להשלכה משמעותית.

במטרה לאפשר לדירקטוריון ולהנהלה ממשל תאגידי הולם, הוגדרה סובלנות לסיכון התפעולי אשר באה לידי ביטוי באמצעות מגבלות כמותיות והצהרות איכותיות.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ומדווח מדי רבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון, כבסיס לקבלת החלטות.

הבנק מעדכן את מפת הסיכונים התפעוליים באופן מתמשך. העדכון מתבצע על ידי יחידות הקו הראשון תוך הכוונה, אתגור וסיוע של החטיבה לניהול סיכונים. התהליך כולל זיהוי הסיכונים, הערכתם (איכותית וכמותית) והמלצות למזעורם (תכניות הפחתה). כמו כן, קיימת מערכת התומכת בדיווח סיכונים, תיעוד בקורות, תכניות מזעור ואירועי כשל.

הבנק מנהל סיכונים בפרויקטים ומוצרים חדשים מהותיים על בסיס מתודולוגיה הכוללת זיהוי סיכונים והיערכות למזעורם וזאת במטרה לעמוד ביעדים העסקיים והתפעוליים של לאומי.

מאחר והסיכונים התפעוליים הינם חוצי ארגון ופעילויות, החטיבה לניהול סיכונים פועלת להטמעת תרבות ניהול סיכונים מתקדמת ובכלל זה דיווח וטיפול באירועים וביצוע הפקות לקחים.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים:

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכונים סייבר גדלים.

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים, תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנות הסייבר וניהול סיכונים הסייבר, גובשה מדיניות הסייבר של לאומי ומתבצעים צעדים ליישומה. המדיניות שמה דגש על מניעת אירועים מהותיים ופיתוח כלים ויכולות התמודדות עימם במידה ויתרחשו. לאחרונה, הוקם מרכז חדש להגנת הסייבר והביטחון (Fusion Center) שתכליתו לאפשר את מימוש תפיסת הסייבר והביטחון באופן אופטימלי ולשפר את יכולות התגובה וניהול אירועים בזמן אמת.

בשנת 2018 לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכון טכנולוגי

לאומי מוביל ויוזם חדשנות טכנולוגית. בכדי לאפשר שירותים מתקדמים ללקוחות, הבנק נדרש לתשתיות טכנולוגיות מתקדמות היוצרות מחד הזדמנויות עסקיות ומאידך, מגבירות את רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בפעילות העסקית והתפעולית. סביבת ה-IT הינה מורכבת ומשתנה בקצב מהיר והתלות בה הולכת וגדלה.

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית תהיה יציבה, עמידה וחזקה. בהתאם, הבנק משקיע משאבים על מנת לצמצם את היקף התקלות ולמזער את הנזק הפוטנציאלי לפעילות העסקית והתפעולית.

לאור האמור לעיל ולצורך שמירה על עדכניות המערכות, הגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית ושיפור יציבות המערכות, לאומי נמצא בשלבים סופיים של תכנון פרויקט להחלפת מערכות הליבה. מדובר בפרויקט משמעותי שיתפרס על פני שנים ויוגדרו לו שלבים לפי קווי העסקים בלאומי.

סיכון המשכיות עסקית

לאומי מנהל ומיישם תהליכים שתכליתם לאפשר התאוששות מהירה וחזרה לשגרה באירועי חירום וקיצון, תוך מזעור הפגיעה בפעילות העסקית. התהליכים כוללים:

- מדיניות להמשכיות עסקית המגדירה את הממשל התאגידי, העקרונות והתהליכים העיקריים בחירום.
- התוויה ויישום מסגרת העבודה הכוללת תכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות, אסטרטגיית התאוששות ומתודולוגיית תרגול.
- שמירה על יציבות תשתיות טכנולוגיות, העמדת יכולות התאוששות לרבות גיבויים ויכולות אחזור.

סיכון מיקור חוץ וספקים

לאומי מתקשר עם ספקים וספקי משנה לצרכים עסקיים מגוונים ומאמץ מוצרים ושירותים חדשים שפותחו על ידי גורמים חיצוניים. התלות בספקים חושפת את הבנק לסיכונים שונים, וביניהם פגיעה ברציפות התפקודית, שיבוש ודלף מידע. סיכונים אלו מנוהלים באופן שוטף בתהליכי רכש, המשכיות עסקית, אבטחת מידע וסייבר.

הוראת ניהול בנקאי תקין 359A בנושא מיקור חוץ

הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא מיקור חוץ נועדה לאפשר לתאגידים הבנקאיים ליישם מטרות אסטרטגיות, להגדיל את הזמינות ללקוחות, להמשיך את תהליכי ההתייעלות התפעולית ולהגביר את התחרות בתחום הבנקאות והתשלומים. זאת, תוך קביעת העקרונות על פיהם נדרשים התאגידים הבנקאיים לפעול על מנת לצמצם את חשיפתם לסיכונים פוטנציאליים הגלומים במיקור חוץ. מועד ליישום ההוראה - מרס 2020. הבנק נערך ליישום ההוראה.

הוראת ניהול בנקאי תקין 363 בנושא ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה

הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה נועדה להבהיר את אחריות התאגיד הבנקאי בנוגע לקיום תצורת עבודה מאובטחת מול הספקים החיצוניים המהותיים ואת חובותיו לניהול הולם של סיכונים הסייבר בפעילות ספקים אלו בחצרותיהם, בחצרי התאגיד הבנקאי ובמשקיים שלהם עם התאגיד. הבנק נערך ליישום ההוראה.

למידע נוסף בנוגע לשתי הוראות אלה ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח הכספי.

מעילות והונאות

סביבת העבודה הדיגיטלית מגדילה את עצמת סיכוני מעילות והונאות, הן בהיבט גניבת זהות וגניבת כספים והן בהיבט המידע, חשיפת פרטי לקוח ושימוש לרעה במידע. לאומי משקיע משאבים רבים בזיהוי והפחתה של סיכונים אלו בפעילות שוטפת ובפעילות ניטור ממוקדת.

סיכונים הנובעים משינויים ארגוניים

לאומי פועל מזה מספר שנים להתאמת מודל פעילותו ובכלל זה מבצע שינויים מבניים משמעותיים, שינויים בתחומי האחריות, נהלי העבודה, הבקורות, המערכות התומכות והעובדים עצמם. שינויים אלו עלולים להוביל לעליית הסיכונים התפעוליים בטווח הקצר, בדגש על טעויות אנוש. לאומי מייחס חשיבות רבה לקיום סביבת בקרה חזקה. בהתאם, הבנק מגבש עקרונות ותפיסת הפעלה עדכנית על מנת לצמצם את היקף הטעויות ולמזער את הנזק הפוטנציאלי לפעילות העסקית.

חלק 9 - מידע נוסף על סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון לשינויים בחקיקה וברגולציה העלולים להשפיע על היקף הכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בתקופה האחרונה מושם דגש רב על הוראות שנועדו לעודד כניסת מתחרים חדשים לתחומי הבנקאות המסורתית, תוך הסרת חסמים ומגבלות וכן הוראות שנועדו לקדם חדשנות (Innovation) במערכת הפיננסית, כגון: הוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, מדיניות חדשה של בנק ישראל לעניין הקמת תאגיד בנקאי, קידום אימוץ ויישום של תקן הבנקאות הפתוחה (OPEN API), שנועד לאפשר שיתוף מידע פיננסי של לקוחות עם צדדים שלישיים, וחקיקה חדשה בתחום התשלומים המתקדמים.

בנוסף, נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית, לרבות חקיקה שמטרתה הוזלת עלויות ללקוח. במקביל, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות (Conduct).

מגמות נוספות באות לידי ביטוי בהתמודדות עם המעבר לדיגיטציה, למיקור חוץ ולשימוש בשירותי מחשוב ענן במערכת הפיננסית, והטיפול בהגנת הפרטיות והגנת הסייבר. נושאים אלה מצויים על סדר היום בארץ ובעולם, ומשתקפים בכללי ה-GDPR, אשר עוסקים בהגנת הפרטיות וכן בהוראות ספציפיות בנושא הגנת הסייבר ומיקור החוץ.

השינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על שוק הבנקאות בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, בוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה מפרטת את ההגדרה של הוראות ציות וקובעת כי "סיכון הציות" נגזר מחוקים, תקנות, הוראות רגולציה, נהלים פנימיים, כללי התנהגות ועמדות רשות. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, כאמור, סיכון הציות נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ- Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

פעילות מערך הציות מבוצעת באמצעות צוות מקצועי בעל ידע והבנה מעמיקה בתחומי הציות ומבוססת על תהליכי עבודה, בקרה מכוונת סיכון ומערכות ממוכנות.

מערך ציות ואכיפה כפוף ליועצת המשפטית הראשית.

מורכבותה והתפתחותה של הפעילות הבנקאית, מחייבת את הבנק להקפדה יתרה על קיום מכלול החובות שחלות על התאגיד הבנקאי, בקשריו עם לקוחותיו, מכוח חקיקה ראשית, תקנות, צווים, היתרים והוראות בנק ישראל, וכן רגולציה ותקנים בינלאומיים הרלוונטיים לפעילותו של הבנק. פונקציית הציות אחראית על ניהול סיכון הציות הנגזר מהוראות הציות הבאות והוראות בעלות אופי דומה: ניגוד עניינים, הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות, זאת בהתאם לדרישות הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא זה. כאשר הסיכון נגזר מיתר ההוראות החלות על התאגיד הבנקאי, יוכל הסיכון להיות מנוהל על ידי פונקציות אחרות מקו ההגנה השני.

בהתאם להוראה, נערך מסמך מדיניות ציות כוללת המרוענן ומאפשר על ידי הדירקטוריון אחת לשנה. במסגרת מסמך המדיניות עוגן ממשל תאגידי הכולל תחומי אחריות הדירקטוריון, הנהלה וקצינת הציות הראשית וחלוקת האחריות של שלושת קווי ההגנה בהיבטי ציות.

נקבעה מתודולוגיה להערכת סיכון בהוראות רגולציה (הוראות ציות כפי הגדרת ההוראה החדשה). בהתאם להוראה עורך מערך הציות תכנית עבודה רב שנתית ומכוונת סיכון, הכוללת תקצוב זמן למטלות ופעילויות.

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית, אשר תעוגן בתהליכי העבודה ותאפשר עמידה במכלול הוראות הציות. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכוני הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, נהלים, ביצוע הדרכות והטמעות. תהליכי הבקרה מתבססים, בין השאר, על ניתוח הוראות ציות, ממצאי הביקורת הפנימית והחיצונית, תלונות הציבור שימצאו רלוונטיות, הליכים משפטיים כנגד הבנק או בנקים אחרים היכולים להצביע על חשיפות ציות אפשריות, ניתוח מגמות ואירועים בארץ ובעולם.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק במגוון נושאים בתחום ציות, לרבות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור והיבטי מיסוי. בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכוני ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר ובעל ניסיון לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

אכיפה מנהלית

בינואר 2011 התקבל בכנסת חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. מטרת החוק, הינה ייעול האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

בהמשך לחוק פרסמה הרשות לניירות ערך מסמך קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות (להלן: "מסמך הקריטריונים").

במסמך הקריטריונים הנחתה רשות ניירות ערך את התאגיד למנות ממונה על האכיפה. תפקידו, על פי מסמך הקריטריונים, הוא להיות אחראי על יישום תכנית האכיפה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה. הדירקטוריון אישר את תכנית האכיפה הפנימית לאחר שתוקפה על ידי מומחה חיצוני ולאחר שנהלי האכיפה המרכזיים נסקרו על ידו.

FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act

על פי החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227) ותקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016, נדרש הבנק לבצע הליכי זיהוי לקוחות ולהעביר מידע לרשות המסים בישראל אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים לצורך העברתו לרשות המסים האמריקאית.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות וביצוע הדיווח לרשויות המס בהתאם לכללי ה-FATCA כפי שנקבעו בהסכם בין ישראל לרשויות המס האמריקאיות.

הבנק פועל במספר נדבכים על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי ויחידים בה להוראות החקיקה, בהם: מינוי קצינת הציות כממונה לנושא, אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי ההנחיות והנחיית החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

CRS – Common Reporting Standard

ארגון ה-OECD פרסם תקן אחיד ליישום חילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים בין מדינות (להלן: "התקן"). התקן נבנה ברוח ה-FATCA האמריקאי ונועד להגביר את השקיפות והפיקוח על דיווחי המס של תושבי המדינות המחזיקים חשבונות פיננסיים מחוץ למדינת התושבות שלהם. ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227) בנושא יישום ה-FATCA והתקן. תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים) אושרו ביום 1 בינואר 2019. התקנות נגזרות מהסכם ה-CRS עליו חתומה מדינת ישראל.

לאומי נערך לעמידה בדרישות החקיקה. שלוחות בנק לאומי באנגליה וברומניה החלו ביישום התקן ביום 1 בינואר 2016 בהתאם להוראות הרגולציה המקומית החלות עליהן.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם או מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. ההגדרה כוללת סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה – סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות.
- סיכוני התקשרות חוזית – סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה או שהוא כולל תניות שאינן חוקיות.
- סיכוני פסיקה – סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים המשפטיים

היועצת המשפטית, אשר הינה חברת הנהלה בבנק וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, אחראית להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים.

בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין חטיבת הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך חטיבת הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו ייעוץ מקצועי ומעודכן. מסמך המדיניות מעודכן באופן שוטף במהלך השנים, לרבות בשנת 2018.

לגבי חברות הבנות של הבנק בארץ ובחו"ל, נקבעה מדיניות כללית לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים, אשר על פיה הכינו החברות נוהל פנימי לניהול סיכונים משפטיים התואם את פעילותן ואת מדיניות הקבוצה בנושא. הנהלים הפנימיים אושרו על ידי חטיבת הייעוץ המשפטי ובדירקטוריונים של חברות הבנות. בהתאם למסמכי המדיניות נדרשות חברות הבנות להפנות נושאים מסוימים לייעוץ משפטי מתאים. בנוסף, שולחות החברות למנהלת הסיכונים המשפטיים דוחות תקופתיים וכן דוחות מידעיים, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. הדיווחים נשלחים בהתאם לפורמט אחיד שהוכן בחטיבת הייעוץ המשפטי. בשנת 2018 עודכנו תהליכי ניהול הסיכון המשפטי והבקורות לצדם, כמו כן, תרחיש קיצון משפטי אותגר ועודכן.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים הושם דגש על:

- מניעה ומזעור סיכונים משפטיים.
- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.
- הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
- בדיקת הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות רשויות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק.
- הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת בנושא ליחידות הרלוונטיות בבנק.

לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים פועלים בחטיבת הייעוץ המשפטי בראשות היועצת המשפטית הראשית שהיא מנהלת הסיכונים המשפטיים, גורמים וועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על עבודת הבנק, לבחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם.

אגף רגולציה בחטיבת אסטרטגיה ורגולציה עוסק באיתור וטיפול במידת הצורך בהוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רשויות) כבר בשלב הצעת החוק או הרגולציה הרלוונטית.

פעילותם של הגורמים והוועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של חטיבת הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את ממשק זרימת המידע בין כל אחד מהגורמים הנ"ל לבין הנהלת החטיבה וצוות הסיכונים המשפטיים הפועל בחטיבה.

חשיפה משפטית כללית

קיימת חשיפה כללית אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים, רשות ניירות ערך ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק. ההתקשרויות עם הלקוחות הינו, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון של בעלי מניות ובעלי עניין שונים בקבוצת לאומי, זאת כתוצאה מהתנהגות, פעולה, או הימנעות מפעולה של הקבוצה, העובדים או מעורבים אחרים.

סיכון מוניטין מתייחס לתפישותיהם של בעלי המניות, בעלי העניין, הציבור, מעצבי דעת הקהל והתקשורת, בין אם מתבססות על עובדות ובין אם אחרת. סיכון המוניטין הינו דינאמי ומשתנה בין נושאים שונים ואוכלוסיות שונות.

מדיניות ניהול סיכונים מוניטין אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי האמון חיוני לפעילות העסקית. המדיניות מגדירה את המבנה הארגוני ותחומי האחריות בניהול סיכון המוניטין.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא סיכון עסקי אשר הפגיעה שלו מהותית ונוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים שלו. למעשה זהו סוג של סיכון שההשפעה המיידית שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית בטווח המיידי, אך בטווח הבינוני או הארוך עלולה להיות משמעותית. סיכונים אסטרטגיים כוללים איומים אשר יכולים לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטוריים, צרכניים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי העיקרי נובע מכך שענף השירותים הפיננסים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושא אסטרטגי נוסף הינו הבנקאות הפתוחה.

הסיכון האסטרטגי מנוהל בהובלת חטיבת האסטרטגיה והרגולציה, ובמעורבות החטיבה לניהול סיכונים והחטיבה הפיננסית. גורמים אלו מרכזים פעילויות זיהוי, מיפוי, הערכה ומעקב מול כל יחידות הבנק והדירקטוריון.

לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סוגי הלקוחות בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תלת שנתית ומאשרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. התכנית האסטרטגית נקבעת לאחר קיום תהליך מקיף של בחינת מגמות ושינויים בסביבה העסקית, בסביבה התחרותית, בסביבה הטכנולוגית והעדפות הלקוחות, ובמטרה לזהות ולאתר איומים והזדמנויות.

מתקיים תהליך שנתי לאיתור שינויים ומגמות בבנקאות העשויים להשפיע על שוק הבנקאות הישראלי, תוך בחינת הצורך בעדכון והתאמת היעדים האסטרטגיים שהוגדרו. תהליך זה מהווה את הבסיס לגיבוש תכנית העבודה השנתית ולהגדרת היעדים המרכזיים והפרויקטים בתכנית העבודה של החטיבות העסקיות תוך קביעת מדדים לניטור, ניהול ומעקב אחר השגת היעדים האסטרטגיים.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק מול לקוחותיו תוביל, במעשה או במחדל, לתוצאה בלתי רצויה עבורם. זאת, ללא יכולת הלקוח לקחת מראש תוצאה זו בחשבון. בעקבות זאת עלולים להיגרם לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות, מהטלת קנסות או מנזקי מוניטין.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק – להוביל בנקאות יזמת ואיכותית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי – המדיניות הכלכלית בארה"ב, תהליכים חברתיים ופוליטיים באירופה ואי היציבות הגיאופוליטית במוקדי סכסוך בעולם בין השאר לאור התגברות איומי הטרור. לאחרונה ישנם סיכונים העולים מן ההתפתחויות האפשריות בתחום הסחר העולמי, בדגש על קשרי הסחר בין ארה"ב לסין. אם המצב יחריף לכדי "מלחמת סחר" מתמשכת, עלולה להיות לכך השפעה שלילית על הצמיחה בעולם. כתוצאה, עלול להיפגע בעקיפין גם המשק הישראלי.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

חלק 10 - תגמול

גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

גילוי איכותי

א. מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול	
השם, ההרכב והסמכות של הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול. ועדת הביקורת של הדירקטוריון היא הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול בבנק. בין יתר תפקידיה, הוועדה דנה, מאשרת וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול בבנק, על תנאי ההעסקה של נושאי המשרה ועל עקרונות תנאי ההעסקה של יתר עובדי הבנק.	פרטי היועצים החיצוניים שהופנתה אליהם בקשה לקבלת ייעוץ, הגוף ממנו קיבלו את הבקשה לייעוץ, ובאילו תחומים של תהליכי התגמול. קוגנום ייעוץ כלכלי מלווים את הוועדה בתחום הכלכלי ועו"ד אייל דותן ממשרד מיתר מסייע בנושאים משפטיים.
תיאור התחולה של מדיניות התגמול של הבנק. מדיניות התגמול של הבנק מורכבת משלושה מסמכי מדיניות: מדיניות תגמול החלה על נושאי המשרה בבנק; מדיניות תגמול החלה על העובדים המרכזיים בבנק (שאינם נושאי משרה); ומדיניות תגמול החלה על יתר עובדי הבנק. מדיניות התגמול הינה מדיניות קבוצתית, הכוללת קווים מנחים ועקרונות מומלצים עבור חברות הבת. מדיניות התגמול של נושאי המשרה ושל העובדים המרכזיים בבנק הינן בתוקף מאוקטובר 2016 ועד לסוף שנת 2019.	תיאור של סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים. קבוצת נושאי המשרה הבכירה בבנק כוללת את יו"ר הדירקטוריון ויתר חברי הדירקטוריון, המנכ"ל הראשי ויתר חברי ההנהלה (ובכלל זה המבקר הפנימי הראשי), וכן שתי נושאות משרה שאינן חברות הנהלה. קבוצת העובדים המרכזיים האחרים (שאינם נושאי משרה בכירה) נקבעה בהתאם להגדרת מונח זה בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין.

¹ ביום 31 בדצמבר 2017 דירקטוריון הבנק החליט על איחוד ועדת תגמול עם ועדת ביקורת, וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 של הפיקוח על הבנקים ובהלימה להוראת סעיף 18א(ד) לחוק החברות.

--	--

	ב. מידע המתייחס לתכנון ולמבנה של תהליכי התגמול
מדיניות התגמול מושתתת, בין היתר, על הוראות חוק החברות לעניין קביעת מדיניות תגמול, על הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ועל חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 ("חוק מגבלת התגמול"). המדיניות כוללת, בין היתר, הוראות לעניין תגמול קבוע (לרבות שכר ותנאים נלווים), תגמול משתנה והתנאים לקבלתו, תנאי סיום כהונה, תנאים בהתקיימם רשאי הבנק לדרוש השבה חלקית או מלאה של מענקים שניתנו, וכן הוראות שונות שנועדו למניעת נטילת סיכונים שחורגים מתיאבון הסיכון של הבנק, דוגמת הוראות המחייבות במקרים המתאימים דחייה של תשלום חלק מהמענק המשתנה, בהתאם ובכפוף להוראות הפיקוח על הבנקים.	סקירה של המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול.
בשנת 2018 לא נערכו שינויים במדיניות התגמול החלה על נושאי המשרה בבנק. בחודש מאי 2018 עודכנה מדיניות תגמול עובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה). במסגרת עדכון זה, נוספה האפשרות להענקת מענקים משתנים מיוחדים בגין הצלחה והצטיינות יתרה. כמו כן עודכנה בשנת 2018 מדיניות התגמול החלה על כלל עובדי הבנק. במסגרת עדכון זה, נוספה אפשרות להענקת מענק שימור והתמדה לעובדים בעלי התמחויות ייחודיות. עדכונים אלו במדיניות התגמול לעובדים המרכזיים (שאינם נושאי משרה) ובמדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, נועדו לאפשר גמישות רבה יותר בקביעת תמריצים מתאימים לעובדים הרלבנטיים, לצורך קידום יעדי הבנק. עדכונים אלו אינם צפויים להשפיע באופן מהותי על סך ההוצאה השנתית בגין תגמול העובדים בבנק.	סקירה של שינויים שנעשו בשנת הדיווח במדיניות התגמול של הבנק, הסיבות לשינויים אלה וההשפעה שלהם על התגמול.
מבנה התגמול השנתי המשתנה במדיניות התגמול מבטיח כי עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים. כך, חלק משמעותי מסך התגמול המשתנה השנתי מתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של נושא המשרה הרלבנטי, ללא תלות בתוצאות העסקיות של הבנק ו/או של היחידות העסקיות עליהן מפקחים עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות. בנוסף, לאור חוק מגבלת התגמול, המענק השנתי המשתנה המקסימאלי יכול להגיע לעד 6 משכורות חודשיות בשנה בלבד (ללא מענקים מיוחדים), באופן שאינו מחייב קביעת דיפרנציאציה בין עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות לבין עובדים אחרים, לעניין היחס שבין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע.	דיון בדרך שבה הבנק מבטיח כי עובדים העוסקים בסיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים.

ג. תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

סקירה של הסיכונים העיקריים, המדידה שלהם והדרכים בהן מדדים אלה משפיעים על התגמול.

מדיניות התגמול נועדה למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח וקובעת מנגנונים המבטיחים כי הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק יובאו בחשבון בקביעת גובה התגמול המשתנה של העובדים המרכזיים. כך למשל, מדידת הביצועים בכל הנוגע לרכיב המענק המשתנה המדיד, המבוסס, בין היתר, על התשואה להון של הבנק, מחושבת על פי התשואה המשוקללת להון על פני שלוש שנים. בנוסף, נקבע ברכיב מענק זה רף עליון של תשואה משוקללת המבוסס על תיאבון הסיכון של הבנק, שבהגיע אליו מקבלים תגמול מקסימאלי.

המענק האישי האיכותי מתבסס, בין היתר, על ציות לדין ולרגולציה, ציות למדיניות ונהלי הבנק, אי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון, ובכלל זה עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק, דוחות ביקורת שניתנו בקשר עם העובד המרכזי ועוד. בנוסף, לדירקטוריון הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה המדיד לנושאי המשרה ולמנכ"ל הראשי הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה לעובדים המרכזיים. מדיניות התגמול קובעת מנגנונים שמטרתם יצירת תמריצים המבטיחים כי היקף התגמול המשתנה יושפע מהתממשות הסיכונים בפועל, כגון: מנגנון המחייב במקרים המתאימים, דחייה של תשלום חלק מהמענק המשתנה על פני שנים; הוראות המאפשרות השבה של חלק או כל המענקים המשתנים בהתקיים תנאים מסוימים; ועוד.

מעבר לאמור לעיל, לאור חוק מגבלת התגמול, היקף המענק המשתנה הינו נמוך מבעבר. הפחתה זו כשלעצמה, יש בה כדי להפחית את התמריץ לנטילת סיכונים החורגים מתיאבון הסיכון של הבנק.

ד. תיאור הדרכים שבהן הבנק יוצר קשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

- סקירה של מדדי ביצוע עיקריים עבור הבנק, עבור הרמה העליונה של קווי עסקים ומדדי ביצוע אישיים.
- מדדי הביצוע העיקריים הינם התשואה להון (משוקללת) של הבנק המחושבת על פני שלוש שנים; היחס שבין התשואה השנתית של מניית הבנק לבין התשואה השנתית של מדד ת"א-בנקים (בנטרול מניית הבנק).
- מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של העובד המרכזי הרלבנטי, כגון: יישום ביצוע וקידום תכניות ויעדים אסטרטגיים; התייעלות; ייזום; הובלה וקידום פרויקטים; ציות לדין לרגולציה ולנהלי הבנק; אי חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון; עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק; דוחות ביקורת; ועוד.

דיון בדרך שבה סכומים בגין תגמול אישי קשורים לביצועים של הבנק בכללותו ולביצועים אישיים.

ראה לעיל.

דיון באמצעים בהם הבנק ישתמש בדרך כלל, כדי להתאים את התגמול במקרה שבו מדדי הביצוע יהיו חלשים, כולל הקריטריונים של הבנק לקביעת מדדי ביצוע חלשים.

בהתאם למדיניות התגמול, זכאות העובדים המרכזיים בבנק למענק השנתי המדיד מותנית בעמידה בתנאי סף של עמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות הפיקוח על הבנקים בשנת המענק. בנוסף, חלק מהותי מהמענק השנתי המדיד מותנה בהשגת מינימום של 6% תשואה להון משוקללת בשנת המענק (המחושבת על פני שלוש שנים כאמור), וחלק נוסף מותנה בהשגת פער תשואה הגבוה מ-1.5% בין התשואה השנתית של מניית הבנק לתשואה השנתית של מדד ת"א בנקים בנטרול מניית הבנק.

במקרה שהתגמול המשתנה גבוה מ-40% מהתגמול הקבוע השנתי מופעל מנגנון דחייה אחיד לפיו מחצית (50%) מסכום התגמול המשתנה משולמת במזומן, ומחצית נוספת של התגמול המשתנה משולמת בשלוש מנות שוות: בתום שנה, בתום שנתיים ובתום שלוש שנים. התגמול המשתנה הנדחה, כולו או חלקו, יכול שיעשה בצורה של מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות. מענק שנדחה ישתחרר רק אם במועד השחרור הבנק עומד ביחסי הלימות ההון הנדרשים. במקרה שלא, השחרור יידחה עד לעמידה ביחס כאמור. בנוסף, לדירקטוריון הבנק שיקול דעת להפחית את סכום המענק השנתי המדיד, כולו או חלקו, לנושאי המשרה בבנק, כולם או חלקם. לגבי עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה - המנכ"ל הראשי רשאית להחליט, על פי שיקול דעתה, על הפחתת סכום המענק השנתי המשתנה (כולו או חלקו) לעובדים מרכזיים אלו.

ה. תיאור הדרכים שבהן הבנק מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר	
דיון במדיניות הבנק בהתייחס לדחייה והבשלה של תגמול משתנה, ואם החלק מהתגמול המשתנה שנדחה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את החלק האמור והחשיבות היחסית שלהם.	ראה לעיל.
דיון במדיניות ובקריטריונים של הבנק להתאמת תגמול נדחה לפני ההבשלה וכן לאחר ההבשלה באמצעות הסדר החזר תגמול (clawback)	נוסף על האמור לעיל, על עובד מרכזי להחזיר לבנק סכומים ששולמו לו בהתאם למדיניות התגמול, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק (באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון). כמו כן, עובד מרכזי, יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו. תגמולים משתנים הינם ברי השבה לתקופה של עד 5 שנים ממועד הענקתם (ולגבי נושאי משרה - עד 7 שנים, במקרים מסוימים).
ו. תיאור צורות שונות של תגמול משתנה בהן משתמש הבנק והשיקולים לשימוש בצורות שונות כאמור	
דיון ביחסים הנחשבים להולמים בין התגמול המשתנה המירבי לבין התגמול הקבוע, שנקבעו על ידי הבנק בהתאם לסעיף 13 להוראה 301A.	בהתאם להוראה 301A, התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים המרכזיים בבנק בנפרד, לא יעלה, בכל מקרה, על 100% מהתגמול הקבוע של אותו עובד מרכזי באותה שנה קלנדארית. יצוין, כי בהתאם למדיניות התגמול, המענק השנתי המשתנה לנושאי משרה מוגבל בתקרה של עד 7 משכורות חודשיות, והמענק השנתי המשתנה לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה מוגבל בתקרה של עד 6 משכורות חודשיות, למעט מענקים מיוחדים. בנוסף, מדיניות התגמול ליתר עובדי הבנק קובעת כי התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים, לא יעלה בכל מקרה על 85% מהתגמול הקבוע של אותו עובד באותה שנה.
במצבים חריגים בהם הבנק קבע שהתגמול המשתנה המירבי יכול להגיע עד ליותר מ-100% מהתגמול הקבוע - פירוט היחסים שנקבעו, הסיבות לקביעת יחסים כאמור, העובדים המושפעים, תפקידם וההשפעה על הבנק.	כאמור לעיל, התגמול המשתנה המירבי אינו יכול לעלות על שיעור של 100% מהתגמול הקבוע.
סקירת הצורות השונות של התגמול המשתנה (לדוגמא מזומן, מניות, מכשירים מבוססי מניות וצורות אחרות).	כאמור לעיל, במקרה בו המענק השנתי המשתנה לעובד מרכזי בגין השנה הנמדדת עולה על 40% מהתגמול הקבוע - 50% מהמענק השנתי המשתנה משולם במזומן ו-50% נדחה על פני שלוש שנים. חלק מענק נדחה זה, כולו או חלקו, יכול שיעשה בצורה של מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות.
דיון על השימוש בצורות שונות של תגמול משתנה, וכן, אם התמהיל של הצורות השונות של תגמול משתנה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את התמהיל והחשיבות היחסית שלהם.	ההוראה במדיניות התגמול לפיה תגמול משתנה שנדחה, יכול שישולם באמצעות מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות חלה על נושאי משרה ועובדים מרכזיים ואינה חלה על יתר עובדי הבנק, שאינם עובדים מרכזיים. הגורמים הקובעים את אופן תשלום התגמול המשתנה הנדחה, הם ועדת הביקורת והדירקטוריון.

תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM1)

		א		ב		א		ב	
		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
		2018		2017					
		נושאי משרה בכירה		נושאי משרה מרכזיים		נושאי משרה בכירה		נושאי משרה מרכזיים	
		אחרים		אחרים		אחרים		אחרים	
		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח					
1	תגמול קבוע	מספר העובדים	18	112	23	104			
3+5+7=2	סך תגמול קבוע		31	89	35	86			
3	מזה: מבוסס מזומן		31	89	35	86			
9	תגמול משתנה	מספר העובדים	18	109	23	102			
11+13+15=10	סך תגמול משתנה		9	32	7	27			
11	מזה: מבוסס מזומן		9	31	7	27			
13	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	(א)-	1	-	-	-			
14	מזה: נדחה	(א)-	1	-	-	-			
2+10=17	סך תגמול		40	121	42	113			

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

תשלומים מיוחדים (REM2)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018					
בנוסים מובטחים		מענקים בעת החתימה		תשלומי פיצויים	
סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים
-	-	2	4	2	1
-	-	1	2	5	6
נושאי משרה בכירה					
עובדים מרכזיים אחרים					
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017					
בנוסים מובטחים		מענקים בעת החתימה		תשלומי פיצויים	
סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים
-	-	2	5	1	1
-	-	-	-	3	5
נושאי משרה בכירה					
עובדים מרכזיים אחרים					

תגמול נדחה (REM3)

א	ה	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018		
הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	תגמול נדחה ותגמול מוחזק
במיליוני ש"ח		
נושא משרה בכירה		
מזומן	(א) -	(א) -
מניות	3	6
מכשירים מבוססי מזומן	-	-
אחר	-	-
עובדים מרכזיים אחרים		
מזומן	1	1
מניות	7	13
מכשירים מבוססי מזומן	-	-
אחר	-	-
סך הכל	11	20

א	ה	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017		
הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	תגמול נדחה ותגמול מוחזק
במיליוני ש"ח		
נושא משרה בכירה		
מזומן	(א) -	-
מניות	8	-
מכשירים מבוססי מזומן	-	-
אחר	-	-
עובדים מרכזיים אחרים		
מזומן	1	1
מניות	20	-
מכשירים מבוססי מזומן	-	-
אחר	-	-
סך הכל	29	1

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

מידע נוסף על תגמול

למידע נוסף בנוגע למדיניות התגמול ראה ביאור 23 בדוח הכספי.
לפירוט התגמולים לנושאי משרה בכירה ראה פרק שכר נושאי משרה בכירה בדוח ממשל תאגיד.

תוספות

תוספת א' - קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI1)

א+ב(א)	ג	ד	ה	ו	ז
31 בדצמבר 2018					
יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון שוק ^(ב)	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח					
נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים	81,419	80,233	1,187	-	-
ניירות ערך ^(ג)	74,571	65,158	1,880	2,645	6,764
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	1,257	-	1,257	-	-
אשראי לציבור	274,525	274,120	405	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(3,352)	(3,352)	-	-	-
אשראי לציבור, נטו	271,173	270,768	405	-	-
אשראי לממשלה	782	782	-	-	-
השקעות בחברות מוחזקות	623	463	-	-	160
בניינים וציוד	2,853	2,853	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	17	-	-	-	17
נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	12,750	-	12,750	-	12,702
נכסים אחרים	6,642	6,522	-	-	120
נכסים מוחזקים למכירה	8,570	8,570	-	-	-
סך נכסים	460,657	435,349	17,479	2,645	19,466
התחייבויות					
פיקדונות הציבור	364,591	-	-	-	364,591
פיקדונות מבנקים	5,210	-	-	-	5,210
פיקדונות הממשלה	709	-	-	-	709
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר	541	-	-	-	541
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	17,798	-	-	-	17,798
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	12,089	-	12,089	-	12,072
התחייבויות אחרות	14,780	-	-	-	14,780
התחייבויות מוחזקות למכירה	8,778	-	-	-	8,778
סך התחייבויות	424,496	-	12,089	-	12,072

(א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.

(ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות מכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מנפיק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).

(ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

א+ב ^(א)	ג	ד	ה	ו	ז
31 בדצמבר 2017					
יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון שוק ^(ב)	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח					
נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים	82,067	81,654	413	-	-
ניירות ערך ^(ג)	77,299	69,104	2,015	5,503	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	1,161	-	1,161	-	-
אשראי לציבור	271,165	269,409	1,756	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(3,213)	(3,213)	-	-	-
אשראי לציבור, נטו	267,952	266,196	1,756	-	-
אשראי לממשלה	715	715	-	-	-
השקעות בחברות כלולות	807	620	-	-	187
בניינים וציוד	2,986	2,986	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	16	-	-	-	16
נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	9,573	-	9,573	9,603	-
נכסים אחרים	8,262	8,198	-	-	64
נכסים מוחזקים למכירה	-	-	-	-	-
סך נכסים	450,838	429,473	14,918	15,106	267
התחייבויות					
פיקדונות הציבור	362,478	-	-	-	362,478
פיקדונות מבנקים	5,156	-	-	-	5,156
פיקדונות הממשלה	452	-	-	-	452
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר	558	-	-	-	558
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	15,577	-	-	-	15,577
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	9,740	-	9,740	9,732	-
התחייבויות אחרות	23,324	-	-	-	23,324
סך התחייבויות	417,285	-	9,740	9,732	407,545

(א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.

(ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות במכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מנפיק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).

(ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

31 בדצמבר		
2017	2018	
הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	במיליוני ש"ח	
נכסים		
-	82,067	81,418
-	77,299	74,571
14	310	422
-	76,989	74,149
-	271,165	274,525
-	-	8,210
-	(3,213)	(3,352)
12	(2,704)	(2,903)
-	(509)	(617)
-	-	168
-	267,952	271,173
-	715	782
-	807	623
15	251	97
6	187	161
-	2,986	2,853
-	8,262	6,643
-	5,476	4,785
8	2	2
10	1,681	1,306
16	3,471	3,530
13	322	(53)
-	-	(73)
-	2,786	1,858
-	16	17
6	16	17
-	1,161	1,257
-	9,573	12,750
-	-	8,570
-	450,838	460,657

(א) למידע נוסף ראה ביאור 136 בדוח הכספי.

	31 בדצמבר		הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי
	2017	2018	
	במיליוני ש"ח		
התחייבויות והון			
פיקדונות הציבור	362,478	364,591	-
פיקדונות מבנקים	5,156	5,210	-
פיקדונות מממשלות	452	709	-
אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ¹	15,577	17,798	-
¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי	7,835	10,229	-
¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי ²	7,742	7,569	-
² מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי	926	1,751	11 א
² מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר	6,816	5,818	11
התחייבויות אחרות ¹	23,324	14,780	-
¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד ²	334	340	12
² בניכוי: יתרות שסווגו כהתחייבויות מיועדות למכירה ^(א)	-	(16)	-
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר	558	541	-
התחייבות בגין מכשירים נגזרים	9,740	12,089	-
¹ מזה: בגין סיכון האשראי העצמי	35	17	9
התחייבויות מוחזקות למכירה ^(א)	-	8,778	-
סך כל ההתחייבויות	417,285	424,496	-
זכויות שאינן מקנות שליטה ¹	386	856	-
¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1	229	399	4
¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד ² (ב)	31	220	5
הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי ¹	33,167	35,305	-
¹ מזה: הון מניות רגילות	7,110	7,081	1
¹ מזה: פרמיה על מניות רגילות	1,729	1,087	1
¹ מזה: עודפים	27,341	29,211	2
¹ מזה: רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן	77	(316)	3
¹ מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים	(184)	(77)	3
¹ מזה:קרנות אחרות	44	74	3
¹ מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שנכללו בהון הפיקוחי	(2,360)	(1,755)	3
¹ מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שלא נכללו בהון הפיקוחי בהתאם להוראות מעבר	(590)	-	-
סך כל ההון העצמי	33,553	36,161	-
סך כל ההתחייבויות וההון	450,838	460,657	-

(א) למידע נוסף ראה ביאור 136 בדוח הכספי.

(ב) מתוך סכום זה, כ-101 מיליון ש"ח בגין הנפקת כתבי התחייבות נדחים לאומי קארד.

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)

א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2018				
פריטים שחלה עליהם:				
סך הכל	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
במיליוני ש"ח				
1	460,360	435,349	2,645	17,479
סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי LI1)				19,466
2	12,089	-	-	-
סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד (על פי מתכונת גילוי LI1)				12,072
3	448,271	435,349	2,645	17,479
סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי				7,394
4	139,048	39,690	-	10,722
סכומים חוץ-מאזניים ^(ד)				-
5	(9,318)	-	-	(9,318)
הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2 ^(א)				-
6	3,243	3,243	-	-
הבדלים הנגרמים מהפרשות ^(כ)				-
7	(413)	341	-	(754)
התאמות אחרות ^(ג)				-
8	580,831	478,623 ^(ה)	2,645	18,883
סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				6,640

א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2017				
פריטים שחלה עליהם:				
סה"כ	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
במיליוני ש"ח				
1	450,571	429,473	2,692	14,917
סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי LI1)				15,106
2	9,740	-	-	-
סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד (על פי מתכונת גילוי LI1)				9,732
3	440,831	429,473	2,692	14,917
סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי				5,374
4	135,634	45,523	-	9,668
סכומים חוץ-מאזניים ^(ד)				-
5	(10,495)	-	-	(10,495)
הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2 ^(א)				-
6	3,038	3,038	-	-
הבדלים הנגרמים מהפרשות ^(כ)				-
7	(3,139)	(382)	-	(2,757)
התאמות אחרות ^(ג)				-
8	565,869	477,653 ^(ה)	2,692	14,090
סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				2,617

הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA):

- (א) למטרות פיקוחיות, הבנק משתמש במערך קיזוז (Netting Set) בעסקאות נגזרים, בהתאם לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, כאשר קיימים הסכמי התחשבות דו צדדיים תקפים. בהצגת יתרות הנגזרים במאזן לא מבוצע קיזוז.
- (ב) בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ההפרשה הקבוצתית שנכללה בהון רובד 2 אינה מנוכה מהחשיפות לחישוב סיכון האשראי.
- (ג) קיזוזים בין הפוזיציות בתיק למסחר והחלת מקדמים בהתאם לשיטת המח"מ בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208, וכן התאמות בגין מיסים נדחים ותכנית התייעלות.
- (ד) הוספת פריטים חוץ מאזניים המהווים סיכון אשראי (קווי עסקים וערבויות), לרבות מרכיבי חשיפה עתידית פוטנציאלית בגין תנודתיות של מכשירים נגזרים.
- (ה) הפער בסכומי חשיפה למטרות פיקוחיות באשראי נובע בעיקר מסכומים המשוקללים ב-250% הנכללים ב-LI2 ואינם נכללים ב-CR4.

תוספת ב' - איגוח

חשיפות איגוח (SECA)

חשיפות האיגוח של הבנק, בהתאם להוראות הלימות ההון, נובעות מהשקעה בתיק הנוסטרן.

הבנק אינו מעורב בפעילות של איגוח נכסים, כיזם או כמממן ישיר עבור הגופים המאגחים.

ניירות ערך מגובי נכסים מאופיינים בפיזור רחב של לוויים. בחלק מהמכשירים אף קיימת חלוקה לשכבות ברמות סיכון שונות המאפשרות לבנק גמישות בהתאמת ההשקעה לתיאבון הסיכון.

מרבית השקעות הבנק במוצרים מאוגחים הינן בערכות מלאה או משתמעת של ממשלת ארה"ב. בשנת 2018 הבנק לא השקיע במוצרים סינתטיים או באיגוח מחדש.

ככלל, בהשקעה במוצרים מאוגחים נשמרת העדפה לניהול בעיקר באמצעות התיק הבנקאי.

ניהול הסיכונים במוצרים המאוגחים מבוצע תוך מעקב שוטף אחר התפתחות מדדי הסיכון ובחינת העמידה במגבלות ובתרחישי קיצון. המעקב מבוצע ביחידות בקרה וניהול סיכונים ייעודיות ועצמאיות מנוטלי הסיכון. בנוסף, מתקיים דיון תקופתי ייעודי המתמקד בתמונת הסיכונים הכוללת של המוצרים המאוגחים בהשתתפות הגורמים הרלוונטיים.

למידע נוסף ראה ביאור 12 בדוח הכספי.

תיאור חשיפות האיגוח

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי (א) (SEC 1)

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2018								
התאגיד הבנקאי פועל כיזם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע				
מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	-	-	-	-	-	6,643	-	6,643
2	-	-	-	-	-	6,635	-	6,635
3	-	-	-	-	-	8	-	8
6	-	-	-	-	-	4,386	-	4,386
7	-	-	-	-	-	2,211	-	2,211
8	-	-	-	-	-	2,175	-	2,175
11	-	-	-	-	-	-	-	-

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2017								
התאגיד הבנקאי פועל כיזם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע				
מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	-	-	-	-	-	5,125	-	5,125
2	-	-	-	-	-	5,125	-	5,125
3	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	-	-	-	-	3,757	-	3,757
7	-	-	-	-	-	1,585	-	1,585
8	-	-	-	-	-	2,153	-	2,153
11	-	-	-	-	-	19	-	19

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי.

חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC2)

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2018								
התאגיד הבנקאי פועל כ"זם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן	התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע						
סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	קמעונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	-	-	137
2	משכנתא לדיור	-	-	-	-	-	-	52
3	כרטיסי אשראי	-	-	-	-	-	-	7
4	חשיפות קמעונאיות אחרות	-	-	-	-	-	-	78
6	סיטונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	-	-	134
7	הלוואות לתאגידים	-	-	-	-	-	-	134
א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2017								
התאגיד הבנקאי פועל כ"זם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן	התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע						
סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	קמעונאי (סה"כ), מזה:	-	-	-	-	-	-	133
2	משכנתא לדיור	-	-	-	-	-	-	59
3	כרטיסי אשראי	-	-	-	-	-	-	4
4	חשיפות קמעונאיות אחרות	-	-	-	-	-	-	70
6	סיטונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	-	-	135
7	הלוואות לתאגידים	-	-	-	-	-	-	135

חישוב דרישות ההון

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיזם או כמממן (SEC3)

נכון ליום 31 בדצמבר 2018 וליום 31 בדצמבר 2017, הבנק לא מעורב בפעילות של איגוח נכסים, הן כיזם והן כמממן עבור גופים אחרים.

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון שקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע^(א) (SEC4)

א	ב	ג	ד	ה	ח	ט	יב	יג	יז
31 בדצמבר 2018									
ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)									
ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח									
ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח RWA לפי									
הקצאת הון אחרי יישום התקרה									
עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A
במיליוני ש"ח									
1	2,617	28	-	-	-	2,645	-	411	57
2	2,617	28	-	-	-	2,645	-	411	57
3	2,617	28	-	-	-	2,645	-	411	57
4	252	-	-	-	-	252	-	51	7
5	2,365	28	-	-	-	2,393	-	360	50
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל חשיפות									
איגוח מסורתי ¹									
מזה: איגוח ²									
מזה: בסיס קמעונאי ²									
מזה: סיטונאי ²									
מזה: איגוח מחדש ²									
מזה: בכיר ²									
31 בדצמבר 2017									
ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)									
ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח									
ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח RWA לפי									
הקצאת הון אחרי יישום התקרה									
עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A
במיליוני ש"ח									
1	2,514	177	-	-	-	2,692	-	441	61
2	2,514	177	-	-	-	2,692	-	441	61
3	2,514	158	-	-	-	2,673	-	433	60
4	903	-	-	-	-	903	-	32	5
5	1,611	158	-	-	-	1,770	-	401	55
6	-	19	-	-	-	19	-	8	1
7	-	19	-	-	-	19	-	8	1
סך הכל חשיפות									
איגוח מסורתי ¹									
מזה: איגוח ²									
מזה: בסיס קמעונאי ²									
מזה: סיטונאי ²									
מזה: איגוח מחדש ²									
מזה: בכיר ²									

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי לרבות ערבויות.

מקרא

KM	Key Metrics
OV	Overview
CC	Capital Composition
LR	Leverage Ratio
CR	Credit Risk
CCR	Counterparty Credit Risk
MR	Market Risk
LIQ	Liquidity
REM	Remuneration
LI	Linkages
SEC	Securitization